

ס פ ר ש ב ח י ה ר ב

והמה קצות דרכי ושבחי רבינו הקדוש הגאון הישיש האלקי
ר' שניאור זלמן מליאדי זצ"ל בעהמ"ח ספר התניא
והשו"ע. אפס קצתו תראה מהקורות אותו במאמר בפ"ב אשר
נושע בעזה"י ועוד ספורים אמיתים רבים מאתו ז"ל
נבנ"ט זי"ע.

כהוספת ספורים מחיי "הרב" אשר לא נדפסו בספר, שבחי
הרב בחוצאות הקודמות

ירושלים תשכ"א
מוצאת ספרים חאחים לוין-אפשטין

כל הזכויות (כולל זכות צילום והעתקה) שמורות
להוצאת ספרים האחים לוינאפשטיין ירושלים.

ת.ד. 1020 של 22736

COPYRIGHT by LEWIN-EPSTEIN Bros
PRINTED AND PUBLISHED IN ISRAEL
Jerusalem P.O.B. 1020, Tel. 22736

שבחי הרב

שבחי הרב

בעזה"י נתחיל לספר אפס קצחו מגדולת
רבינו הגאון הק' בעהמ"ה ספר התניא
והשו"ע ז"ל נבג"מ זי"ע ועכ"י אמו :

אן איז היה בארץ רוסיא הלבנה בעיר לאזנע ושמו ר' ברוך
וילנד האיש לעת זקנתו שני בנים ויקרא שם האחד
שניאור זלמן ושם השני קרא יהודא ליב וכאשר גדלו הנערים ראו
כי הנער ש"ז הפליא מאוד בלימוד על כל בני דורו ויחכם מכל
האדם בדורו בכל השבע חכמות ובחכמת התורה הפליא לעשות ובהיותו
בן ט"ז שנים גמר את כל הש"ס עם כל המפרשים והפוסקים ראשונים
ואחרונים עד שהיו שגורים על פיו ממש (והשני גם הוא ה' גדול
בתורה מאוד וחיבר ספר שארית יהודא על הל' מליחה) ולאשר כי
האיש ר' ברוך לא הי' עשיר ואחרי פטירתו נשאלו בניו הקטנים
עניים ומחמת כי התמידו מאד בלימוד לא הסתכלו כלל על צרכי
הגשמיים וכאשר נתפרסם בעולם גדולת הרב המגיד הגדול ממעזריטש
ונשמע בעולם רוב חכמתו וגדולתו רצה הבחור ש"ז לכתת רגליו
לק"ק מעזריטש לשמוע לקח מפיו ומחמת כי המרחק רב מן העיר
לאזנע לעיר מעזריטש נתעכב מלנסוע הרבה ובין כך לקחו עשיר
אחד מוויטצפסק לו רחתן אב"ל הרב לא סנה לצרכי העולם והי' דרכו
בקודש ללימוד יום וליילה בעמידה ואח"כ כתת רגליו לק"ק מעזריטש
ושם קנה שלימותו בתורה ועבודה ויראת ה'. ונדבר ממה שקרה עם
הרב רש"ז במעזריטש להלן ולמען לא להרבות על הקורא בסיפורי
דברים אשר לא ממגמתנו נניח לספר פרטי מעשיו וגדולת הרב על
שעה קטנה ונבאר התהלות הריב אשר נתגלגל אז בין תלמידי הו"מ
ממעזריטש ובין הרב הגאון ר' אליהו מוילנא כי אינשי דלא מעלי
דברו סרה בפני הגאון ר' אליהו על תלמידי הו"מ כי אינם מתנהגים
בדרך התורה ורק חדשות אותה נפשם והרבה גביית עדות הי' בזה
אשר אנשי מרמה העידו ע"ז לשוא מה גם כי לקטנות שכלם לא
הבינו מעשיהם כאשר קרה פעם אחת אשר באו שני אנשים מוילנא

והעידו

והעידו לפני הגאון הנ"ל כי היו במעורטש ושבתו שם ובלי"ל ש"ק ראו כי רקדו האנשים בלי"ל ועל הפתח עמדה אשה לראות הריקודים וקיבל הגאון הנ"ל זאת לדבר מגונה, והאמת ה' כי הרב הקדוש האבדק"ק בארדיטשוב התפלל שם עם עוד רבנן כגילו ודרכם ה' לפזו ולרקד ולכרכר בעת תפילתם ובת הבעש"ט מלת אדל ז"ל אשר חשקה נפשה מאוד לראות תפילתם בלבת אש עמדה לפני הפתח לראות והמלשינים שלא הבינו מהות התפילה ברעש ובריקוד מה גם בלי"ל ש"ק והמה ראו מאחורי החלונות כי המה מרקדים ואשה נצבת אצל הפתח וכרצונה כן שפטו את הדבר הזה והגידו להגאון בתו"ע מה שבדו מלבם ועוד הרבה שקרים דברו בפני הגאון עד אשר הוא דן את דינם כי המה נטו מדרך הישר ומדרך התורה וכתב עליהם שטנה מאוד כאשר נדפס המכתב בספר מצרף העבודה והנה בעת תחילת ה' הרב הק' ר' לוי יצחק שהי' אב"ד אח"כ בבארדיטשוב הי' אז אבדק"ק פניסק וכאשר נסע למעורטש נתרבה עליו מחלוקת מאוד וגוף המעשה נספר אח"כ אי"ה לקמן ועתה לא זאת מגמתינו (כי רצוני לבאר קודם מעשה הרב ר' ש"ז במאסרו) ונתגלגל הדבר עד כי גרשו את הרב מפניסק ונתקבל מקודם לק"ק ועליחאב ואח"כ לבארדיטשוב, ובפניסק נתקבל אביגדור המסור לאב"ד וסוף מעשיו הוכיחו על תחלתו כי הי' רשע עריץ, והנה אחרי גניזת ארון הקודש הה"מ הגדול והרב ר' ש"ז ישב על יסא קדשו בק' לאונע משך לבבות אחב"י לתורה ולתעודה ולתפילה ויש ה את נוסח התפילה. חרה מאוד לאנשי העולם אשר נטו אור הגאון הנ"ל ונתרבה המחלוקת מאוד, וביני לביני ניתן מקום לשטן להשטין כי הי' איזה שו"ת מנידון ריאה אחת והכשילה הגאון האב"ד מבארדיטשוב ואביגדור הרב מפניסק אטרה וכתב דבריו להגאון והוסיף וגרע דברים מגוף המעשה למען הצדיק נפשו עד שנתגלגל הדבר כי הגאון הנ"ל הסכים לדבריו ואז צעק אביגדור על החסידים כי הם אוכלי טריפות והחסידים אשר הי' בפניסק (כי שם גרו אז הרב הק' ר' שלמה מקארלין ותלמידו ר' אשר מסטאלין ואנשיהם) עשו בזיון לאביגדור הנ"ל על אשר חפה דברים על עם ה' וע"כ לקח אביגדור דרך אחרת לעצמו ובוה נצמחה כל הרעה אשר נעשה עם הרב הק' ר' ש"ז :

בן אביגדור הנ"ל נסע לוי"נא להחם לבב העם בהראותו המכתב אשר כתב הרב הק' על הגאון (אשר לא רצה לקבל דבריהם ולא להסתכל בהם מחמת המלשינות שהי' עוד בימי הה"מ הגדול וע"כ האמין לאביגדור כל אשר אמר וע"כ כתב עליו הרב) כי הוא

הוא חבר לאיש משהית ולכן כאשר הראה להם זה המכתב נתוועדה קהלה גדולה ואספו כסף הון רב ונתנו לאביגדור שיסע לפעטערסבורג להלשין את הרבנים הנ"ל בדיניהם. ויבז אביגדור לשלוח יד בהרב מבארדיטשוב ובהרב ש"ז לבדם כי רצה לקעקע ביצתן של שונאי ישראל ורצה כי שם חסידים לא יזכרו עוד ויסע לפ"ב וילשין לפני הקיסר פאול בעצמו את ארבעה גדולי ישראל ה"ה הראשון הי' הרב ר' ש"ז הלשין אותו כי לקח לו יד ושם מאנשי בליעל לאסוף הון ולשנות מנהגי ישראל והוא הי' עליהם לשר ורצונו למרוד במלכות ב' כי שולח סך מעות רב לא"י ובודאי רוצה לקנות לו לאוהב את הסולטאן ועוד דברים רבים כהנה אשר תקצר היריעה מהכיל אותם. והשני הי' הרב מבארדיטשוב והשלישי הרב הק"ר מו"ר מלעוויץ והרביעי הרה"ק ר' אשר מטטאלין ועליהם אמר כי הם התומכים והעוזרים להרב בכל מקומות מושבותיהם ודורשים ברבים לחדש המנהגים ונוסח התפלה בכדי שיצמח מזה רצון הרש"ז ועוד אנשים רבים מהחסידים והתומכים ימין הרב מסר את כולם ועלה מספרם רב מאוד:

ובשמוע הקיסר פאול את הדברים האלה אמר כי אין מן הצורך ליקח את כל האנשים אשר מסר אביגדור כולם במשמר למען לא להרעיש את כל העולם ולק יקחו את הרב רש"ז להעמידו לפניו וממנו יראה ויחקור אם כנים דברי המסור, כלה יעשה מכולם ואם לא, ידע מה לעשות וע"כ נעשה פקודה מהמלך לשר הפלך כי תיכף יבוא הרב לעמוד בחצר המלך לאיזה דבר כי לא רצה ליקח אותו במשמר (כי הקיסר פאול הי' אוהב אמת מאוד ורצה להעמיד כל מדינת רוסיה על מרכוז האמת והי' רגיל להתחפש ולהיות בכל מקומות המשפט ובכל שוקי העיר לראות הנהגת העם) וע"כ אמר כי אין מן הצורך לשלוח אחרי האיש הנצרך ולהרבות הוצאות כ"א לשלוח פקודה כי הוא יבא ולקבל חתימתו ע"ז ועי"ז יהי מוכרח לקיים חתימתו למען לא יהי מורד במלכות וע"כ רצה לשלוח פקודה לשר הפלך שיראה שיבוא הרב ליום אשר הגביל לו אבל כמודקירת חרב הי' הדברים המסור כי ירא אולי יביא הרב גביית עדות וראיות כי הצדק אתו ואתו יהי יד רמה מנכבדי ישראל וע"כ נזנן שוחד רב ליועצי המלך והוכיח להם כי בודאי יברח הרב למדינה אחרת ומי יאמר לו מה תעשה כי כבר אסף הון רב חוץ למדינה כאשר הלשין אותו מקודם וע"כ ישלחו אחרי הרב ציר מיוחד שיביאו אותו אסור בנחישותיים כי אביגדור בדה שקרים מלבו על הרב כי הוא משתמש בקבלה

בקבלה מעשיות ויוכל לברוח אם לא ישמרו אותו שמירה מעולה והצליח מעשה שטן ופעל גם זאת ע"י שוחד ופתו השרים את הקיסר ונתרצה לשלוח אחריו סרדיוט מיוחד ויצו עליו לאסרו בזיקים ואביגדור הנ"ל נתן שוחד להסרדיוט הנשלח אחרי הרב כי יקוזנו פתאום מביתו ולא יתעכב עמו בשום עיר מעיירות ישראל למען לא יודע הדבר לאנשי שלומיו אבל מה נדמה תחבולות אנוש ובפרט נבזה וחדל אישים נגד ההשגחה פרטיות מהשי"ת ע"י יראיו כי תיכף נודע הדבר לאנשי שלומינו כי אביגדור הלשין את הרב לפני הקיסר בעצמו וממילא הבינו כי יצמח איזה חדשות מזה והודיעו הדבר להרב כי יסע מביתו עדי ידעו פשר דבר אבל הרב אשר חכמה האלקית נוססה בו אמר האיש כמוני יברח? רצוני לעמוד לפני מלכינו כי אקוה להשי"ת כי יוציא לצדק דיני ובאמת אם חי' בורח חי' לא חי' לשונאי ישראל תקומה חי' כי אז חי' מצדיק הקיסר את המסור כנראה מהבריחה אשר אמת בפיו וע"כ ישב הרב בביתו ויצפה לישועת ה' :

ג' וַיְהִי כְּאִשֶּׁר בָּא הַסַּרְדִּיּוֹט עִם הָאֲנֹכִי (ואנדארין) ללאונע הבינו כל אנשי העיר כי עבור הרב הוא נוסע והודיעו להרב כי אנשי חי' נוסעים אחריו והרב היה לבוש תפילין או פתח החלון והסתכל בהנוסעים ותיכף נפל הסרדיוט הנשלח אחריו מהמרכבה ושבר רגלו אחת והרב אמר ע"ז כי אין זה חידוש כי הלא ארז"ל וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך אלו תפילין שבראש וע"כ כאשר ראה התפילין נפל עליו פחד עד שנפל מהמרכבה וכאשר שאלו אנשיו להרב למה אין אוה"ע יראים מפני התפילין שלנו ענה להם הלא רז"ל אמרו אלו תפילין שבראש ולא תפילין שעל הראש והתפילין שלי ב"ה הם בראשי ולא רק על הראש וה' נתן חנו בעיני הסרדיוט ונהפך עליו לרחמן וירא מאוד לנפשו פן יעגש אם ילחץ את הרב בחזקה וע"כ בא והתחנן לפניו כי יסע אתו ולא יענישו כי הוא שליח מהקיסר ויסע הרב אתו והסרדיוט נשאר בוויטעפסק בבית החפשיית ואתו שלחו סרדיוט אחר והוליכו עד געוויל והי' ע"ש לפנות ערב והתחיל ליסע אתו בשבת ואז חשב הרב בדעתו מפני מה נזר עליו חילול שבת ויזכור כי הלכה א' מהלכות שבת היה רפויה בידו שלא ירד לעומקה כ"כ ועל העגלה בירר וליבן אותה לעומקה ומיד נשברו אופגי העגלה ולא יכלו לתקנם עד אחר שבת (וע"ז אמר הרב אח"כ הלצה בעת אשר יצא ממאסרו, צווחין אף עקתין בטלין ושביחתינ' כי גם העקתין זעקו כי יבטלו מסעם ביום השבת

השבת) ואח"כ כאשר הביאי אותו לפעטרסבורג קשרו את עיניו במטפחת והוליכו אותו במדרון כמו שתי שעות והביאו אותו למבצר בבית זוזמה גדול עם חלונות גדולים רק הרחק מהחלונות עמד שם כותל אחת גדולה קומתה יותר מהחלונות למען לא יראה האסור שם את פני הרחוב והביאוהו למאסר ההוא וסגרו אותו שם והי הרב בהמבצר שלשה ימים רצופים ולא טעם מאומה כי הי' נותנים לו לשם לחם ומים אבל הוא לא טעם מאומה אך הרב הי' נושא הן בעיני כל רואיו כי השר הממונה על המבצר (שהי' יעניראל גדול) הסתכל עליו בעינא פקוהא וראה כי איננו אוכל מאומה. ויכנס השר אליו וינחם אותו וידבר על לבו ויאמר לו כי לא לטבח חלילה הובל פה ורק שיעיינו בדינו וישאל אותו למה אינך טועם מאומה ולא מאבד עצמו לדעת אין לו חלק בו והשיב לו הרב יען כי אינני בקו הבריאה שאוכל לאכול לחם אשר מותר לי כעת וזולת זו אין לי מה לאכול כי בשולי עכו"ם שאסרו לנו חז"ל לא אוכל עד מיצויהנפש ומה בכך אם לא יהי' לי חלק לעוה"ב עכ"ז אין רצוני לאכול טרפות וזולת זאת איני יכול להכיל כעת שום מאכל מחמת כי חולה אנכי. ויאמר לו השר ספר נא לי דרכך בביתך אם אין אתה בקו הבריאה בה היתה דרכך לטעום להשיב נפשך ויאמר הרב דרכי היתה כי הייתי טועם מעט משקה על ווינסקי (שקורין ווינסקי) והייתי אוכל צנון מרוקח בדבש (שקורין אינגימאכס מרעטעך) ויאמר לו השר אם אנכי אביא לך את המאכל הזה מיהודי האם תאמין לי ותאכל ממנו אז ענה לו הרב אם לא ישלח בו יד זר וזולתך ורק אתה בעצמך תקבלו אצל היהודי לא תסיח דעתך ממנו עד תביא אותו לכאן אאמין כך ואוכל וימצא הרב הן בעיני השר וירתום סוסיו ויסע להגביר ר' מרדכי מלעפלע אשר הי' אז בפ"ב ויאמר לו בעוד שעה תכין לי צנון מרוקח בדבש בקדירה חדשה והגביר ר' מרדכי מלעפלע הי' מכילו כי הוא השר מטיינע סאוויטע ולא ידע בשבילי מי החד את החרדה הזאת כי על הרב נשמע כי הוליוהו על הים ובאמת לא כן היה כי לא הוליוהו כ"א בטיינע סאוויטע ויתקן הגביר את המרקחת וישימהו בקדירה חדשה ועל שולי הקדירה הניח פתקא קטנא לאמור, להודיע מי ומי. ויביא השר בעצמו את הקדירה עם המרקחת ויתנו להרב ויתן לו הרב תודה ואכל ממנו ובראות השר כי הוא אוכל והבריא מעט שמח מאוד ואחר שבוע היה קרוב שיכלה המרקחת אמר השר להרב רצונך שאביא לך עוד ויאמר אם תרצה בהסדיך רצוני בזה אבל רק לך אני מאמין ולא לשום איש ולקח השר את הקדירה עם מעט המרקחת אשר הי' בה נטע שנית להר"ר מרדכי וצוהו לריקח עוד מרקחת הזה והרב

והרב הניח ג"כ פתקא קטנה על שוליו והקדירה כתוב בה לאמור „ליב מיאניעוויטש“ יסע תיכף לויילנא. ויען כי כסה אותה במרקחת לא ראה אותה השר והוא לא נגע בזה על כי האמין לו הרב רצה לעמוד באמונתו וה' ירא ממש לנגוע במרקחת ויהי כאשר ראה ר"מ הפתקא ור' מרדכי הנ"ל הי' מאנשי הרב והבין תיכף את הכתב וחפשו בכל העיר הנמצא בה איש ליב מיאנאוויטש ובתחילה דימו כי דעתו על אחיו הרב ר' ליב בעהמ"ח ספר שארית יהודה אבל כי לא הי' אז בפ"ב ובפתקא כתוב תיכף וע"כ הלכו לחפש בעיר בין כך הביאו לפני הר"מ איש המוני מכת החסידים ושמו ליב והיא מיאנאוויטש וחקרו אצלו אולי הי' בוילנא ואחרי החקירות נודע להם כי הוא בן אחותו של הגאון רבי אליהו בוילנא וע"כ נשאר בדעתם תיכף כי זה הוא אשר כיון הרב עליו ונתנו לו סך שני אלפים ור"כ כי הכירוהו כי איש ישר הוא ונטה מאוד לצד החסידים ואוהב מאוד את רבינו הרב וצויו לו שישע לוילנא תיכף ואמרו לו המקום והזמן ילמדוך את אשר תעשה שם כי עוד אין אנו יודעים כוונת הנסיעה ויקבל האיש את צרור הכסף ויסע לדרכו :

דן עתה נניח מעט מלספר מעשי האיש בוילנא ונדבר מעט מסיפור הטיינע סאוויצעט ואת אשר קרה שם עם הרב, תיכף כאשר לקחו את הרב למאסר נסע תלמידו הקדוש ר' אהרן הלוי זצ"ל לאסוף מעות עבדיו ובתוך ג' שבועות אסף ארבעים אלף רובל סיג כי בכל מקום בואו גזר על כל החסידים הצעירים שיתנו מהנזוניא עשרה פריצאנט ומי לא ישמע לדברי הרב ר"א אשר הי' המוציא המביא והמכניס בכל בית הרב שלשים שנה על פיו יצאו ועל פיו יבואו כידוע לכל וכאשר קבץ את המעות שלחם ליד ר' מרדכי הנ"ל וכאשר נודע להם בבירור עפ"י מעשה הנ"ל כי הרב אטור במבצר הסתר הנ"ל מצאו דרך בשוחד רב שיוכל איש אחד לכנוס להרב ובחזרו את החסיד הוורסרס ר' שאול מסיראטשינע והוא הי' הולך אליו בכל פעם והי' נושא אליו אכילה ושתייה ושאר צרכיו ואח"כ קבלו בכל פעם פרטיקאלין הגקרא בלשון רוסי' וואַפּראָסן ממנו ושירי המלוכה שלחו בכל פעם לקבלת הפרטיקאל איש אחר ואשר שאלו אותו הי' מפני מה שינה הנוסחא ומפני מה קיבץ מעות א"י ומפני מה נאספים אליו מכל המקומות ועל כל השיב בחכמה מעט אחת בא אליו לקבל דאָפּראָס הקיסר פאויל בעצמו והרגיש הרב תיכף ועשה לו הכבוד השייך להקיסר וקראי אדוני הקיסר ויגער בו פאויל ויכחש לו ויאמר אינני קיסר ומפני מה תעשה לי הכבוד השייך לקיסר ויען לו הרב מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא ובבואך נפל עלי פחד והבנתי תיכף

תיכף כי ודאי אתה בעצמך הקיסר ואח"כ בחן חכמת הרב בכל השבע חכמות כידוע לכל ומצאו אותו יודע בכל חכמה על בוריה פעם אחת השיבו אותו במאסר במקום אפל וחושך מאוד ביום כמו בלילה והי' דולק שם נר ביום כמו בלילה ויבא אליו מיניסטער אחד ושאלהו האם תוכל לידע בלא מורה שעות השעה בצמצום כמה שעות אולו מן הלילה כעת ויען לו הרב אנכי אוכל להגיד לך בצמצום כי כעת הוא שעה ב' אחר חצות היום ועוד ק' מנוטין ולא לילה הוא כעת ושאלהו המיניסטער מאין אתה יודע ויאמר לו הרב כי ביום מאירים י"ב צירופי הויה ובליילה י"ב צירופי אדני וע"י הצירוף אנכי יודע השעה בצומצום :

פעם אחת קראו את הרב לבית היועצים כי יקבלו שם פרוטיקאל ממנו והיה בבית ההוא מכוונה אחת סכוכה ברצפה וכל הצועד עליה היה נופל עד חציו מתחת להרצפה ושמה עמדו אנשים ליסר את החוטא בשוטים למען יענה על מה שדורשים מאתו וישערו הם כי בודאי יפול גם הרב שם וילעגו ממנו. אבל הוא בבואו ביתה הבין תיכף וילך מן הצד בימינו עד אשר עמד לפני שולחן היועצים בלי שום פגע ויתמחו כל הרואים עליו ושאלו אותו למה הלכת מן הצד ולא הלכת בדרך כל ההולכים באמצע. ויען להם הרב לא לחנם הזהירו רז"ל כל פינות שאתה פונה לא תהא אלא לימין כי כל ההולך בלא דעת למקום אשר ישאוהו עניי יוכל ליפול ברשת אשר הכינו לו. ואז שאלוהו היועצים הגד נא לנו אם מן השמים הודיעוך כי יש פה מכוונה או מעצמן הכנת ויען להם אנכי בהכנסי לבית ראיתי כי שם הרצפה משונה מעט והבנתי כי כי לא לחנם הוא זאת וע"כ למה לי לילך בסכנה מוטב לי לך במקום אשר ראיתי כי אורח מישור הוא וכה פלס שם כל דבריו בהשכל ובמדע עד כי נשתוממו כל השומעים רוב חכמתו והר' שאול הנ"ל היה נכנס ויוצא אליו תמיד :

ו **פ**עם אחת היה אצל הר' שאול בחדרו והנה נכנס אליו שר המבצר בבהלה ואמר לו אבדנו כולנו אבדנו כי הקיסר הולך אליך והוא כבר בא לחצר החיצון ועתה כאשר יראה איש זר אצלך ישמיד את כולנו. ואנכי לא אדע מה לעשות אנה להחביא את העברי שלא יראהו הקיסר אם אין כאן רק פתח אחת ואין באפשרי שלא יראה אותו ועתה עוף נא עצמה מהרה מהרה לבל נאבד כולנו ח"ו. ויען לו הרב אל תפחד לך מכאן כי הקיסר לא יראה את העברי והרב לא נתפחד ולא נתבהל כלל. ויאמר לו השר ומה תעשה ויאמר לו א"תהי בהול לידע דבר טרם עשותו לך לך למקומך הנה מקום אתי אשר אחביא

אחביא את העברי והקיסר לא יראה אותו ומר איכסת לך. ויתפלא
השר וילך לו והרב לקח את ר' שאול והעמידו בתוך החלון תחת
הוילון ושלשל הוילון לכסות אותו וכך עמד שם והקיסר בא ונכנס
לחדר הרב וקיבל ממנו פרטיקאל שמונה שעות רצופים ובעזרי לא
ראה אותו ור' שאול עמד כל כך הח' שעות כאבן דומם לא ניהק ולא
פיהק ולא שיעל עד צאת הקיסר מחדר הרב אח"כ כאשר יצא הקיסר
יצא הר"ש ממחבואו ויבא השר לראות היכן הוא העברי והנה הוא עומד
שם וישתומם השר וישאל אותו איפוא היית בעת אשר הי' כאן פאול?
פה ענהו! והוא לא ראה אותך הוסיף השר לשאול? כן לא ראה אותו.
ויאמר השר אין זה כ"א אחד מכם מכשף. אין זאת ענהו הרב בהראותו
לו המקום כי פה עמד תחת הוילון. ומה היית עושה אם הקיסר
מגביה את הוילון אבל אתה נשען תמיד על חכמתך אשר הא עומדת לך
ואתה עושה דברים אשר בנקל תוכל להפסיד חייך על ידם אמר לו
השר. ויענה לו הרב האם נתת עצה מובחרת מזה ולא שמעתי לך ועכ"ז
אמר הרב הבנתי תיכף כי אין זה נימוס הקיסר להגביה בעצמו הוילון
ואם היה מצוה לי הייתי מטכם עצה מניה וביה כי על ה' בטחוני
והוא תמיד בעזרי:

פעם אחד בא אליו הר"ש הנ"ל בחג השבועות וירא והנה קאהיל
א' מחתנור רועדת וגם הכסא אשר ישב עליה הרב רועדת
וישאל הר"ש את הרב מה זאת ואמר לו הרב כי היום היה אצלי
הבעש"ט הקדוש ומורי הרב המגיד הק' ואנכי לא הכרתי את הבעש"ט
כי לא ראיתיו מעולם רק מאשר ראיתי כי נכנס קודם למורי הבנתי
כי הוא הבעש"ט ובבואם שאל הבעש"ט את מורי מי הוא זה ויען
לו זה הוא הרב מרייסין ויאמר הבעש"ט לחרב המגיד אמור לו כי
יגיד איזה דברי תורה ויצו מורי עלי ואמרתי להם מאמר מה שקבלתי
ממורי על הפטורה והי קול מעל לרקיע (התור' הזאת ראיתיה
בכתובים וכמזימה לי שהוא נדפסה) ואח"כ כאשר סיימתי דברי אמר
הבעש"ט למורי תורתו אמת כי כן קבלת מפי אות באות ואח"כ דגרו
עמי ופעו מה שעשו וברכו אותי ויצאו:

וְהַנְהִי לַחֲצִיעַ לִפְנֵי הַקּוֹרָא אֶת כָּל הַנִּפְלְאוֹת אֲשֶׁר נַעֲשׂוּ מֵהָרֶב
הַקָּדוֹשׁ תִּקְצֹר הִירִיעָה מֵהַכִּיל כִּי אֵין דִּי בָאֵר בִּכְתָב גּוֹדֵל
צִדְקָתוֹ וְעֲנוּת חֲסִידוֹתוֹ אֲשֶׁר הִרְאָה בְּמַאֲסֵר כִּי הַשְׂרִים אֲשֶׁר קִבְּלוּ
מִמֶּנּוּ הַפִּרְטִיקָאֵל דִּרְשׁוּ אוֹתוֹ בְּכָל פֶּעַם בְּאוֹפֵן אַחֵר וּבִתּוֹךְ הַמֵּאֲמָר
אֲמָרוּ לוֹ הֲלֹא אֲתִמּוּל אֲמַרְתָּ כֵּךְ וְהַיּוֹם אֲתָה אוֹמֵר כֵּן וְאֵימָנו עָלֵינוּ
וְרָצוּ לְהִשּׁוֹת לָבוּ מִדְּבָרֵי רַז"ל בַּפְּשָׁטִים וְרִים כִּי הִיָּה שֶׁם חֲכָמִים
בְּלִימּוּדִים

בלמודים וחגרו שארית כחם לנצח אותו בדברים אבל לא הועילה להם כל זאת כי, הוא ברוב חכמתו ובענוות קדושתו מסר נפשו על כל דברי רז"ל וברוב פלפולו הוכיח להם בראיות ברורות ואמיתות כי כל מנהגי ישראל וכל נימוסיהם מקובלת היא בידם מדור דור והראה להם רוב החכמה אשר נוסד בה דת יהודים וכי אינה מנגדה כלל לנימוסי הקיסר וע"כ עד טיפת דם האחרונה לא יחליפו אף קוש"י מכל אשר העריכו קדמוניו בספריהם הקדושים אך אחרי כל הפרטיקאלן אשר לקחו מהרב התחנן הרב לפני הקיסר כי יתן רשיון לכתוב כל התנצלותו בכתב מפורש כי אמר הרב בעבור שאינו יודע לשון רוסיא והמקבלים פרטיקאלן אינם מבינים לשון עברי על בוריים ובפרט מה שמראה מהם בספרי העברים ובשאר ספרי החכמות וכאשר יכתוב בעצמו יוכל להציג מכוון כפי תוכן כוונתו והקיסר ישלח למעתיק חכם ומבין להעתיקם אוי באות ואז כל אשר יצא עפ"י חוות דעתו אחרי אשר יראה כל התנצלותו יקבל באהבה, ונעתר לו הקיסר ונתן לו רשיון ע"ז ונספר זאת לקמן :

ו[ן] ירדתי כאשר חקל מעלי מעט המלשינות אשר הלשינו עלי שני כמה פעמים הקיסר אהריו להיכלו ונסה ובחן אותו בכל החכמות. פעם אחת שלח אחריו וקשר עיניו במטפחת והביאו להיכלו וביקש ממנו שיאמר לו שיעור מצומצם גובה הקורה מהשולחן והתיר עיניו והסתכל הרב ואמר לו ומצאו כדבריו אח"כ קשר עוד את עיניו והניח ארבע אדומים אדום אחד תחת כל רגל מארבע רגלי השולחן והתיר עיניו ושאלו כמה מכיל עתה גובה הקורה מהשולחן והסתכל והגיד תיכף כי מהשיעור אשר אמרתי נחסר אדום זהב. פעם אחד הביאו אותו לחצר המלך ורץ עלם א' בן הקיסר שמו ניקולי אשר היה קיסר אח"כ והכה אותו בשרביטו על בגדיו ובכה הרב ואמר כי בעתותיו יהיו ישראל נתונים בצרה כל ימי חייו סוף דבר רבות הראה כחו וגבורתו בטיינע סאויעט וה' נתן את חינו בעיני כל שרי המלך ויכבדוהו מאד. אבל במשפטו אמרו לו כולם פה אחד כי אין לאל ידם להושיע לו מאומה יען כי המשפט שלו אינו מסור לשום אדם חוץ מהקיסר בעצמו :

ט[ן] עתה נחזור לספר את אשר קרה עם ר' ליב יאנאוויטשער אשר נסע בפקודת הרב לויטנא. האיש הזה בנסעו הפ"ב נטל בדעתו לשנות הקשר של תפלין שלו שהיה עפ"י דעת הרב והוא משונה משארי הקשרים כי כאשר היה הרב במעורישט אמר אליו מורי הרה"מ זי"ע ר' זלמן עשה לי קשר של יד שאוכל לקיים מצות וקשרתם בכל

יום היינו שיהיה צריך לקשור הקשר בעת הנחת תפילין בכל יום והמצא הרב קשר עפ"י דין שיוצרך לקשרו על התפילין וכן עושים היום כל אנשי מדינת רייסין וגם הקשר של ראש צוה לעשותו בצורת ד' והאשכנזים עושים בקשר פשוט, גם הספרדים קושרים הרצועה של יד מבפנים לחוץ והאשכנזים מחוץ פנימה וישנה האיש הנחת התפילין שלא יכירוהו כי הוא מכת החסידים ואת המעות תפר בבגדו ויסע כאיש עני ובבואו לויילנא היה לו אחות בוילנא והוא לא ראה אותה ט"ו שנים ויחקור האיש אחרי אחותו וימצאנה בחיים ואחרי אשר שאף אחותו לשלומה הוסיפה לשאול אצלו (באשר היא ידעה כי הוא גר ברייסין) האם אינך מן הכת ח"ו (כן קראו המתנגדים את החסידים בשם כת סתם), וירק האיש ויקללם ויאמר: ח"ו כי תחשדני לזאת. ותקחנה אצלו ותשאלנה תכלית נסיעתו ויאמר כי הגה בתי הבתולה הגיעה לפרקה ואין לי במה להשיא אותה לכן באתי לדודנו הגאון החסיד שיהיה לי לעזר. ותוליכנה אחותו בבהמ"ד של הגאון ותבקש עבורו להניח אותו לכנוס להגאון ויניחו אותו ודיבר עם הגאון ואמר לו מבוקשו. ויצו עליו הגאון כי ישב פה בבית מדרשו וילמוד מקודם דרך ה' ואח"כ יתן לו על הוצאת נישואי בתו, ויצו כי יהיה בן אחותו מאוכלי לחמו בביתו. וישמח האיש מאוד בלבו ע"ז כי ביני לביני יתודע לו כל חסודות ממתנגדי הרב החפצים ברעתו ויוכל להודיע במכתב לאנשי שלומו לפ"ב ע"י הפאסט. וכן עשה האיש הנ"ל ויתמהמה שם כחצי שנה והיה מאוכלי שולחן הגאון הנ"ל וכאשר המתיקו סוד באיזה דבר ושלחו מוילנא מכתב לפ"ב לאביגדור ולהצד שלו שלח תיכף ר' ליב מכתב להרב ר' מרדכי לעפלער והודיע להם את החדשות אשר נשמע פה אך ר' מרדכי לא היה משיב לו במכתב כי ירא פן יודע הדבר באשר יראה איש במסתרים כי קיבל מכתב מה"ר והיה האיש ר' ליב בצער על אשר לא ידע שום ידיעה מהנעשה שם על בוריה ובפרט כאשר ראה פעם בפעם באים מכתבים מכת המתנגדים כי ידם על העליונה וכי שחדו את השר פלוני ואת השר פלוני ולא ידע אם האמת אתם ואך הודיע תמיד להחסידים מכל המכתבים ועכ"ז להראות לפני אנשי הגאון כי שוקד הוא בלימודו, ישב תמיד בבהמ"ד עם הבטלנים ולמד עמהם והמסתירים חתר חתירה לדעת שורש כל דבר למען הודיע לשולחיו. והיה אחרי עבור קרוב לחצי שנה שמע ר' ליב מהבטלנים כי החסיד הוא טרוד מאד עתה (כן קראו אנשי הגאון אותו בשם חסיד סתם) וצוה לכל ראשי הקהל שיסאטפו פה לדבר על איזה ענין נסתר ויען אחד מהם אשר גם הוא

יוצא ונכנס בבית הגאון אנכי יודע הנסתרות אבל אסור לי לגלותם. ויפצר בו רבי לייב מאוד שיגלה לו וימהר אל הצד ויאמר כי הובא כתב התנצלות מראש הכת לכאן והבין החסיד כי עיניו יוכל להיות כי יצא בקרוב ממאסרו. וכשמוע ר' לייב את הדבר רץ לבית האסיפה וישמע פשר הדבר כי הרב פעל מהקיסר כי יתן כל התנצלותו בכתב לשה"ק והקיסר שלחו למעתקים שיעתיקו אותם בלשון רוסיא וגם להניח חוות דעתם ע"ז כאשר כתבנו למעלה ובוילנא היה אז דירקטור אחד ראש כלל הדירקטורים מרוסיא והגיע אליו הכתב שיעשה הוא ההעתקה ובסוף הכתב כתב הרב בקשתו מהמעתיק שאל יוסיף ואל יגרע דבר מהבנת הכתב הזה וכאשר הודיע את הדבר להגאון ביקש שיביאו לו העתקה מהכתב וכאשר ראה אותו הבין תיכף כי בודאי ישר הדבר בעיני המלך ובודאי יצא לחפשי וע"כ אסף אסיפה להועץ מה לעשות:

י' יהיה כאשר נגלה לר' לייב הנ"ל כל התעלומות ויאמר ר' לייב בלבו עתה יודע אני למה שלחוני לפה. ויחקור ר' לייב אחר הדירקטור וילך אליו וימצאהו בביתו ויפול דפניו רגליו ויספר לו איך הוא בא לכאן בפקודת הרב וירבה לספר בשבח הרב כי הוא איש אלקי ועתה מבקש ממנו כי יקבל ממנו השני אלפים ר"כ ורק יעשה מה שמוטל עליו באמת שלא לשנות המכוון מהכתב כאשר ביקש הרב בסוף הכתב כאשר זכרנו לעיל. ויען לו הדירקטור זאת ידעתי מעצמי מאשר הבנתי בהכתב כי הוא איש אלקים כי במלות הקצרות שלו כלל כל הטענות שבינו לבין שונאיו אשר לבארם היטב לא יכילו כמה בוגין וגם הנני מבטיחך כי אעתיק אותו כראוי אבל איני יכול לקבל ממך הכסף עד אשר אכלה מלאכתי כי אם תהיה פה למחר תראה הרעש אשר יהיה וכמה מעות ירצו ליתן לי כדי שאשנה דוקא מהעתקה כידוע אשר לשון הקודש מכלל בקרבו כמה פשטים ועל"ז הבטיח לו הדירקטור כי יתאמץ להעתיק העתקה נכונה. אבל האיש ר' לייב בכה מאוד והתחנן לפניו שיקבל ממנו את השני אלפים ר"כ ואחרי רוב ההפצרות קיבל הדירקטור ממנו את השני אלפים ר"כ וישבע לו הדירקטור כי לא ישנה קוש"י בהעתקה מגוף הכתב ויתן לו ידו ע"ז אך עכ"ז ביקש הדירקטור את ר' לייב שיבא ביום המחרת למען יראה את בקשת צד השני וכמה ירצו ליתן לו צד המנגדים למען ידע כי לא לחנם לקח הכסף מאתו. והיה ביום המחרת הלך ר' לייב להדירקטור ויראה לו הכתב אשר שלחו אליו אנשי הגאון בהערות ופשטים על התנצלות הנ"ל ומדי דברו ויביט הדירקטור ויאמר ראה את ההמון הרב

הרב ההולכים אלי ויחביא הדירקטור את ר' ליב הנ"ל ויסגרהו בחדר אחד וישמע ר' ליב כי באו ראשי העם להדירקטור והוכיחו לו כי מצוה רבה יהיה לו לעוה"ב אם ישנה ההעסקה כי ראש הכת הוא אויב ישראל כו' וכו' והראו לו את אשר צריך לתקן וכי אפשר לומר על תיבה זאת כי משמעותה כך וכך וכו', והדירקטור השיב להם הלא את הכתב שלחו עוד לשני דירקטורים ואולי יעתיקו הם ככתוב בהכתב ויהיה לו חרפה. ויענו לו כל העם כי אינו צריך לירא משום דבר כי הלא הוא הגדול בכל הדירקטורים ומי יבא אחרי דבריו, ואדרבא יראה להם כי הם אינם מבינים והוא מבין וכו' ובקשו ממנו כי יכתוב הוא העתקתו וגם חוות דעתו והם יתנו לו ג' אלפים ר"כ. וימאן הדירקטור לקחת מידם ויבטיח להם כי כל יעשה למענם. אבל הם לא האמינו לו ויבקשו ממנו כי ישב תיכף לעשות ההעסקה ויגביל להם הדירקטור זמן ליום המחרת שיבואו וימצאו הכל על נכון. ואז נפטרו ממנו ראשי הקהל לביתם ור' ליב יצא מחדרו ויבך מאד לפניו כי לא ישמע אל דבריהם. ויאמר לו הדירקטור, אל תירא ואל תפחד מהבטחתי אשר הבטחתי להם, כי לא רציתי להתעקש אתם בדברים אולי ירבו עלי דברים וע"כ הבטחתי להם וכן אעשה כי אעתיק העסקה אחרת שייטיב בעיניהם ואראה להם וההעסקה האמיתית אשלח לפניך על הפאסט יאתה בעצמך תראה האמת. וכן עשה הדירקטור, למחרתו הראה לצד השני העסקה אחרת וההעסקה הטובה העתיק כאשר נכתב בהכתב טוב ומהודר ויתנה על יד סריסו ויכתבה בהפנקס וגם הוסיף עליה חוות דעתו כי יפה כיון הרב בכל אשר כתב ולעיני הר"ר ליב נשאו אותה על הפאסט בחותם הדירקטור ונכתב שם בהפאסט בוך ואין להשיב. ואז ראה ר' ליב כי דבר אלקים הוא ובי"ה כי הצליח דרכו ותיקן את הצריך. ויבוא להגאון ויאמר נכסוף נכספתי לביתי כי הגיע מועד החתונה, ויתן לו הגאון מאה ר"כ על הנשואין ותיכף לקח האיש סוסי ב' דואר ויסע לפעטערסבורג לבשר העם מהנעשה שם ובעוד שני שבועות התירו את הרב ממאסר סתרי העצה והקילו מעליו עולו ורק ישב תפס בבית אחד בפ"ב:

יא) וביום שמונה עשרה לחודש כסליו לפני ערב בעת אשר הרב אמר תהלים והגיע לפסוק פדה בשלוח נפשי הגיע לו הפקודה כי נעשה חפשי ויצא מהמאסר. וכה כתב הרב באגרתו לאנשי שלומינו: „בהלוא דרבינו (הוא הרב המגיד הגדול) בעת אמירת תהלים כשהגעת לפסוק פדה בשלום נפשי הגיעני הפקודה מהקיסר יר"ה כי נפדתי ממאסרי". ואנשי שלומינו קבעו את יום י"ט כסליו ליו"ט למזכרת עולם והרג

בקש לכל אנשי שלומינו כי ישלימו הש"ס בכל המנינים שלנו בכל שנה ביום הזה ולעשות בו משתה ושמחה. ואחרי ביאתו מפעטרסבורג כתב לאנ"ש המאמר הנדפס באגה"ק (קטונתי מכל החסדים) ובשנה השנית כאשר ראה כי קיימו וקבלו עליהם כל אנשי שלומינו בהשלמת הש"ס בכל המנינים ביום י"ט כסליו כתב להם תודה והוא האגרת הראשון (הנדפס בספר אגה"ק) והם קבלו עליהם ועל זרעם להקדיש ביום הזה בחודש הזה לזכרון הנס אשר נעשה לרבינו למוזכרת עולם, ובאמת אדון הנפלאות גבר חסדו על כל רבני רייסין בחודש הזה כי כאשר היה הרב שנית שנית במשמר וגם בנו ותלמידו כולם גפרו מבית הסוהר בחודש הזה (כאשר נציע זאת לפני הקורא להלן):

(והנה כל הקורות את הרב במאסר סתרי העצה ואת כל חכמתו אשר הראה שם לא נוכל הכל להציע לפני הקורא כי לא ניתן רשות לקסת הסופר לרשום על הגליון כל אשר ישאנו לבבו ולא הלבד בקולמסו אמרו חז"ל מה גם להרחיק מן הספק אולי נגרע או נוסף על הדברים ולא תהי' זאת לנו לפוקה חלילה ואם נבוא לבאר כל אופני הסיפורים אשר לא ראי' זה כראי' זה תקצר היריעה מהכיל אותם וע"כ כל אשר היה ידוע לנו בבירור גמור הצגנום לפניך ואת אשר יבורר לנו מפי אנשים נאמנים נציג לפניך בסוף הספר או באמצעו ועתה נספר סיפור הרב מאשר היה שנית במשמר בס"ב ונפדה בחסד האל וגם מאשר קרה לבנו ותלמידו אשר גם הם שתו מכוס התרעלה ע"י מסור א' וגם שתו כוס התנחומין בחודש הזה ואתה המעין הבט נא בעין חמלתך ולזכות תדיננו ותן לבך להבין גם אשר לא פורש בסיפור הזה ותבין אנה ירמוזן מילי):

ידידי במשך איזה שנים אחדים היה מוכרח הרב זצ"ל להיות בס"ב מאיזה עסק השייך לכלל והקיסר פאויל לא ידע מביאחו בס"ב ויהי שם הרב איזה ימים אחדים בחוץ כך נתהווה סיבה זרה אשר סוחר א' מעיר סטאלין (שמו ידוע לי אולם העלמתיו מאשר פיו הכשירו בריי רציו) הלך לטייל בגן המלך (כי בימי פאויל היה רשות לכל אדם לילך ולטייל בכל מגרשי המלך כמוילים ערלים בשוה), וכאשר הלך האיש הזה לטייל בגן המלך פגש אותו הקיסר כי היה דרכו של הקיסר לילך יחידי בכל מגרשי העיר בהתחפשו בלבושים אחרים למען יתחקה על שורש דבר וכאשר פגש את העברי הנ"ל וישאלהו מאין אתה ויאמר מסטאלין עבדיך, ויאמר לו הקיסר המכיר אתה את הרב מסטאלין (כי הקיסר ידע מהרב ר' אשר מסטאלין כי מסר אותו אביגדור הנ"ל כאשר כתבנו למעלה), ויאמר לו העברי כן מכיר אני

אותו שהוא איש ישר. ויוסיף הקיסר לשאול אותו ואת הרב מלאדי
אתה מכיר? ויען לו האיש: לא הכרתיו עד כה, אבל תמול שלשם
שמעתי כי בא לכאן והלכתי לראותו, ולא התבונן האיש לפני מי הוא
מדבר ושכח על מאחוזי: „למוד לשונך לומר איני יודע“. ותיכף אמר
הקיסר בגערה: הרב מלאדי הוא פה הביאו אותו אלי, כי הרה להקיסר
על אשר היה הרב בפ"ב, יען כי ידע כי שריו אהבו אותו מאוד והיה
ירא כי לא יעשה הרב איזה קנוניא עם שריו. וביאו תיכף את הרב
לפני הקיסר וישאלו: מה אתה עושה פה? והתנצל הרב לפניו אבל לא
הועיל לו שום התנצלות וצוה הקיסר להושיבו במשמר, מקום אשר
אסורי המלך אסורים והיה פקודה מהקיסר כי יבלה שם הרב כל
ימי חייו:

אולם חסד אחר עשה עמו הקיסר רי ראה כי לא יוכל הרב להיות
בלא משרת וע"כ נתן לו רשיון כי יקח אתו משרת שיהיה
עמו תמיד ואז ישב עמו הר' שאול הנ"ל כל ימי שבתו במשמר וגם
שם הראה הרב חכמות רבות ועמוקות. שלשים יום לפני מות הקיסר
פאויל הראה ר' שאול להרב כי הקיסר פאויל עובר לפני בית המשמר
ויסתכל בו הרב מתוך הולדן ויאמר להר"ש: אין זה קיסר פאויל איני
רואה בו תבנית קיסר. ויתפלא הר"ש על דבריו, אבל אחר שלשים יום
נזרז הקיסר ע"י שבעה פוחזים וריקים אשר שלחו בו יד בעת שכבו
על מטתו. (ואם תרצה לדעת המעשה על בוריו תמצא אותה בדברי
הימים למלכי רוסיא כי כן שמעתי כי היא כתובה שם). אולם הרב
הרגיש זאת מחכמה האלקית אשר נוססה בו ויאמר להר"ש: לבי אומר
לי כי חדשות יצמחו עתה, כך נא לחוץ ושמע אם לא משמיעים
הפעמונים קול רעש. וילך הר"ש לחוץ ולא שמע מאומה ויבא להרב
ויאמר: לא גשמע דבר. ויאמר לו הרב עוד: אבל אני מרגיש חוזקות,
לך נא עוד הפעם ושמע ברחובות קריה. וילך הר"ש עוד הפעם ויחכה
מעט עד אשר שמע קול מכל פעמוני פטרסבורג מייצפים על מות
הקיסר הישר באנשים:

ואחר מות הקיסר פאויל וימלך בנו הקיסר אלכסנדר ויתן ה' את
חן הרב בעיני הקיסר אלכסנדר ויחפשוהו ממאסרו וזה היה
ביום כ"ט מסליו נר חמישי מהדלקת נרות חנוכה והקיסר אלכסנדר חבב
את הרב מאוד ויתן לו חופשה להגהיג הרבנות ביד רמה וגם שאל את
הרב אם יוכל לירד מי המה השודדים אשר שדרו את נפש אביו. והרב
ע"פ קדושת חכמתו לא מנע מאתו גם את זאת וימצא לו תחבולה
המצאה חדשה אשר ממנה נתוודע להקיסר מי המה אשר רצונו נפש
אביו

אביו. והקיסר הזה היה מלך של חסד ואוהב חכמה והתענג בחכמת הרב מאוד וגדלו ונשארו עד אשר סגר הרב את יומו בבריתו ממלחמת הצרפתים כאשר נספר זאת להלן א"ה. ואז נסע הרב מפרטבורג לביתו בכבוד גדול וישב על כסא קדשו והשיב רבים מעון והפין מעיינות החכמה חוצה באין מוחה ובאין פוצה פה והרבה תלמידים בכל מחוז ופלך ומימי שותים בצמא כל הגולה ועכ"ז הפיקו לו מצוקים מבני עמינו אבל ה' היה בעזרתו והיה תמיד ידו על העליונה, כאשר נספר כ"ז לפני הקורא:

עתה נסיים הסיפור מיישועת החדוש הזה כי עד כה עזרנו השי"ת נסיים הסיפור מיום י"ט וכ"ט בו. ועתה נחזור לראשו לספר מר"ח כסליו וי"ד בו אשר בשני הימים האלו נפדו הרבנים הקדושים ר' אהרן הלוי משטראשעלע תלמיד מובהק של הרב הקדוש הנ"ל ובנו ר' דובער מליבאוויטש אשר מסר אותם לידי וויטעפסק והיה לפנים משועי ואצילי העיר ההוא וחרה אפו על עדת החסידים והלשון את שני הרבנים הנ"ל לפני שר המדינה (גענעראל גוברנער) האוונסקי אשר היה שונא ישראל מאוד וזה היה בימי הקיסר ניקולא. וישלח חשר הנ"ל רצים אחרי הרבנים הנ"ל ויקחום ביום השבת את הר"ר אהרן לקחו בשטראשעלע ואת הר"ר דובער לקחו בליבאוויטש והביאו אותם ביום השבת לוויטעפסק ודיבר אתם קשות והושיב אותם במאסר בשני בתים לבדנה ואח"כ בעת קבלת הפרטיקאלין מאתם עמד נגדם המטוריהלשין אותם בפניהם, אבל ה' היה אתם, כי בעת מעשה פיו הכשילו בעת עמדו בויכוח עם הרב דובער ז"ל וקרא אותו המסור "רבי" בפני השר ומתחילה אמר עליו שהוא רמאי כו' ולזאת כאשר קרא אותו רבי בפני השרים אמר לו הרב: איך אפוא פוך אשר אמרת כי אנכי רמאי וצבוע ועתה לא הרהבת עוז בגפשך לקראני אפי' בשמי כ"א רבי כאשר אני באמת רבי. ומה היה תחילת צמיחת הישועה, ואח"כ הראה בראיות כי שקר ענה המסור וכו'. ועכ"ז ישב הרב במאסר קרוב לשנה וביום י"ד כסליו יצא בצדק דינו ולהרב ר' אהרן נעשה נס אחד כי שמו אותו במשמר בבית סריסו של שר הפלך הנ"ל (אדיוטאנט) וכאשר הובא הרב לוויטעפסק ביום השבת ולא עשה הרב קידוש בביתו בלילה כי לא הניחו אותו הזנדרין אשר נסעו אחריו לקדש בביתו וע"כ עשה הרב קידוש בבית המשמר ושמע האדיוטאנט את הקידוש אשר עשה כדרכו תמיד בדביקות נפלא, וישר בעיניו ויגד לשר הפלך כי הרבי משטראשעלע הוא איש אלקי. והקילו מעליו הפרטיקאלין וישב הרב ימים ארוכים במשמר ואח"כ הניחורו שיעמוד בעיר ורק אסרו

לו ליסע מוויטעפסק וגם היה נצרך להתראות כל יום לפני הפאליצי
וביום ר"ח בסליו יצא לצדק דינו וניתן לו חופשה ליסע לביתו בשלום
ובכבוד. וזהו פלאי מפלאי חמים דעים אשר כל רבני רייסין נפדו
כולם בחודש כסליו זכותם יגן עלינו :

אולם סופם של המוסרים הנ"ל ראו הכל בעינא פקיאחא. אפי' צד
המנגדים הודו כי המשלם גמול שילם להם פירותיהם בעוה"ז
כי האיש מוויטעפסק אשר היה מקודם גביר גדול ומופלג בתורה וחכם
גדול במילי דעלמא כאשר כתבנו למעלה כי היה משועי ואצילי העיר
אבד אח"כ את כל הונו ונעשה שיכור גדול עד אשר היה מתגלגל
בכל האשפות שותה שיכור ונתהלל שמו ברבים וביום יו"ד כסליו
אשר החסידים הזכירו את יום ההוא למזכרת הנס היה הוא נגש
לפניהם לאמר אנכי עשיתי לכם את השמחה הזאת ותנו לי שכר חלף
עבודתי כו' והיה משקים אותו כ"כ עד שהיה נופל ומתגלגל באשפה
ועכ"ז אין בלבי שנאה עליו, כי יכול להיות כי מתחלה לא כיון כ"כ
להרע ורק שוטנים הסיתוהו לזה בהוכיחם לו רעת עדת החסידים אשר
בדו מלבם :

אבל לא כן המסור אביגדור ימ"ש. הוא היה ברשעתו מתחילתו ועד
סופו וחילל ש"ש בפרהסיא כי אחר אשר גרשו אותו מפניסק
לא עצר אז תאוותיו והיה מנאף בפרהסיא בלי בושא עד שחיבק ונישק
נשים נכריות בשוק ויום יום הלך לבית ערכאות שלהם להגיד מסירות
על כל ירא ה' אבל גם פעם אחת לא עלתה בידו ואף כי נתנו רשות
להרב הקדוש אחרי יצאו נקי בדינו לעשות עם המסור רעה כו' (אך
אחרי מי ירדוף רבן של ישראל אחרי כלב מת אשר עוד בחייו קרוי
מת כמאמרם ז"ל) גם את הרב הק' ר' מרדכי מלעחווין מסר אביגדור
אצל הגובערנער בפניסק בעת אשר היה שם אז הר"מ הנ"ל וישלח
הגוב' אחריו ויביאהו אליו ואביגדור עמד שם להלשינו בפניו, אבל
הגובערנער היה בעת ההיא בחדרו והר"מ הנ"ל עם אנשיו וגם המסור
עמדו בבית החיצונה של הגובערנער ובגן הגובערנער היה משחקים
אנשי חיל בכל כלי שיר המוזקע) ותחלון אשר היה בבית החיצון היה
פתוח לגן, ויעמוד הרב אצל החלון ופניו לגן ולא הביט אחריו ויאמר
לאנשיו: שימו לב לקבל את הניגון כי יהיה טוב לזמר בו זמירת
שבת. ויחרה לאנשים כי חרדו מאד מאימת דינם אבל הוא שנה להם
את דברו ויאמר להם: אל תיראו מדברי הכלב הזה אשר עומד מאחרי,
עשו זאת איפוא אשר אני אומר לכם. ויתפלאו האנשים ע"ז ויעמדו
כן, וכמו חצי שעה בא הגובערנער ויפתח את הדלת לבית החיצון ויביט
בפני

בפני האנשים העומדים שם ולא דיבר מאומה ואח"כ עשן ציגאר
 וישכב בבית הפנימי לעומת הדלת ויביט בפני האנשים ופתאום יצא
 הגוברנער מחדרו ובאין אומר ודברים נתן קולו על המסור לאמר:
 אתה שיכור מה תאבה מהאיש הנכבד הזה? לך לחמת אלקים ולא
 תוסיף לראות פני. ולהר"מ אמר: לך לשלום וכן נכבד, אין אני פונה
 כלל לדברי המסור, לך לשלום. וכאשר יצא הר"מ מאת הגן ראה את
 המסור הולך בידים חבוקות עם נכריות כי נתקיים בו מאמר הכתוב:
 "שלח ידיו בשלומיו חלל בריתו". ובסוף ימיו היה מחזיר על הפתחים
 והיה הולך מעיר לעיר עד כי בא גם בעיר לאדי משכן קדשו שם
 הרב ויבקש את אנשיו שיניחו אותו לכנוס להרב. ויודיעו האנשים
 הדבר הזה להרב. וישלח לו הרב נדבה הגונה אבל לא רצה שיכנוס
 אצלו כי אמר אסור להסתכל בו "כן יאבדו כל אויביו ה'". ואתה
 הקורה, אל יחלה לך כי דלגתי מענין אל ענין ומסיפור לסיפור ונטיתי
 מעט ממטרחיני בספר הזה כי ההכרח אלצני לזאת אשר רציתי להרצות
 הנעשה עם הרב במשמר וגם להראות בחוש כי מעשה אבות סימן
 לבנים כי כאשר קרה להרב כן קרה גם לבנו וגם לתלמידו אשר היה
 יקר בעיניו כבנו והעונש של המוסרים כתבתי למען יקחו מוסר
 המעוררים על צדיקי זמנינו גם עתה, וה' הטוב ינחילנו בדרך אמת
 שיקובלו דברינו לרצון לפניו ויטע בלב כל ישראל דרך האמת להיות
 כולם בעצה אחת ובלב אחד ואז נזכה לביאת גאלינו האמיתי
 ב"ב אמן:

עתה נחזור לחציע לפני הקורא כל הקורות עם הרב הקדוש
 מעת דרכו רגליו על מסתן הקדוש במעזריטש ונספרם על
 הסדר ולא נדלג מענין לענין וההשמטות יובאו
 בסוף אי"ה:

א[ת] הנה בבוא הרב מעם הראשונה למעזריטש ולא התמהמה שם רק
 ימים אחדים וסיבת הדבר לא אוכל לידע על בוריה (הן
 אמת שמעתי מאדם גדול אחד כי בעת בוא הרב למעזריטש פעם
 ראשונה היה זורח עדיין נר ישראל בהדרת קדשו הוא ניהו מאור
 עינינו

עינינו הבעש"ט ז"ל והרב המגיד כאשר ראה את הרב אמר לו: אתה
היה תלמידי אי"ה אבל עדיין לא הגיע העת וע"כ שוב לאהלך
ובשנה השנית למועד הזה כעת חיה תשוב לכאן ואאלפך חכמה,
ובשנה ההיא נגזו הבעש"ט ז"ל והמגיד ישב על כסא קדשו והרביץ
תלמידים, כן שמעתי אבל אנכי לא אוכל לתת אומן לדבר הזה כי איך
לא היה הרב דוחק א"ע לראות הפעת אור צח הזורח בהדרו הלא רב
אמר מאי דמחדדנא טפי מחבראי על שראיתי את ר"מ מאחורי וד"ץ).
אבל זאת נודע לי בבירור גמור כי המבואר בש"ע של הרב בהקדמה
כי בהיותו במאהליב שאצל הדניעסטר היה אז בן שלשים שנה וחזר
פעם הט"ז כל התלמוד עם כל נושאי כליו וכל הפוסקים יום ולינה
לא פסק פומיה מגרסא זה היה בחזירתו פעם ראשונה ממעזריטש
ושם קרה דבר מבהיל נורא מאד כי היתה שם אשה אחת שלא היתה
יכולה לטטהר לבעלה כי בכל ליל טבילתה מצאה דם על הסדין והיא
לא הרגישה כלל ולא היה לה שום מכה ושלחו שאלות ותשובות
מזה לכל גדולי הדור ולא מצאו לה שום היתר עפ"י דת וגם הבדיקה
המבואר ביו"ד סי' קפ"ז שהתירו לה הרבנים לא הועיל לה וע"כ
מירש ממנה בעלה ורצה לגרשה והיא לא רצתה להתגרש והיו שניהם
רכים בשנים ואהובי' ז"ל והאשה היתה בריאת בשר אשר לא האמינו
כל אנשי העיר כי יהיה לה חול"י באברים הפנימים וגם דרשה את
כל הרופאים הגדולים וגם הם אמרו כולם פה אחד כי היא בריאה
ואין לה שום מחסור באברים הפנימים ויהי' כאשר הופיע אור הרב
בעיר אחרי אשר ישב שם שנה תמימה או יותר בקשו ממנו כל
גואלי וקרובי האשה ההוא שיעיין בדינה אבל הרב מרוב ענותנותו
היה נחבא תמיד אל הכלים והשיב להם כי לא בדיניה תלוי הדבר
הזה מאחר שכל הרבנים אסרוה לבעלה וע"כ לא רצה להסתכל ולענין
כלל אבל אחינו בני ישראל אם אינן נביאים בני נביאים הם, כי חבינו
אשר אם ירצה הרב להמציא נפשו לזה תהיה תרופה למכתה וע"כ
נתנו לה קרוביה עצה הגונה כי תעמוד על המשמר בעת שלא יותר
שום אדם בביהמ"ד שהרב לומר שט תכנס ותחזיק בבגדו לאמר:
הושיעה אדוני כי לך הישועה, ולא תניח אותו בשום אופן עד כי
יעתר לבקשתה. ומחמת מרת נפשה עשתה זאת, כי נכנסה לבית המדרש
ותתקפיהו ותאלציהו ולכל מקום אשר ברח הרב ממנה רדפה אחריו,
וכאשר חפץ לצאת מביהמ"ד עמדה היא אצל הפתח ולא הניחתו לצאת
ולא היה שם שום אדם ותקצר נפשו לסבול עוד, כי ראה כי לא
יפטר ממנה בשום אופן אמר לה: לך הביא לי את הסדין אשר הדם
עליו

עליו למען אסתכל בו ואדע מה להשיבך. והרב חשב כי תלך מכאן ואז יחביא את עצמו בבחמ"ד אחר. אבל האשה הכינה מקודם את הסדין ויקח הרב הסדין ויסתכל בו ותיכף אמר: כשרה את לבעלך כי הדם איננו דם אדם כי אם דם יונה. וחקרו הדבר וימצאו כדבריו. ותרץ האשה כחץ מקשת לבית חמיה ותאמר להם: דברי הרב, ויבואו כולם אליו ויבקשו ממנו כי יגיד להם פשר דבר. אבל הוא ענה להם: לא נביא אנכי ורק הכרתי את הדם כי הוא דם יונה ועליכם לחקור הדבר. אבל אחרי כל החקירות לא נודע דבר ולא ידעו מהיכן יוכלו למצוא פתח לדרישת הדבר הזה, ויבואו כולם עוד הפעם אל הרב ויפצירו בו מאוד כי יגיד להם פשר דבר ומאיוזה צד יתחילו לחקור אחרי שורת הענין, ואחרי כל ההפצרות אמר להם: התבוננו אולי היתה מריבה בין האשה הזאת ובין רעותיה. הקיצור, תיכף נזכרו כי מעת אשר נתגלה הריב בינה ובין גיסתה אשת אחיה נתהווה הדבר הזה כי גיסתה כסתה במשאון את שנאתה אליה ותתרצה אליה ותתחפש עצמה לאוהבת לה ובכל ליל טבילתה שחטה יונה ומצתה את דמה על סדינה והיא לא הכירה זאת יען כי היתה מראה לה ידידות והיתה משתתפת בצערה וזאת היתה חכמה הראשונה של הרב אשר הראה במאהליב:

בן אחרי כן שם הרב פעמיו למעורר שם ושמ היה צנוע מאוד במעשיו ולא היה ניכר בפניו שום הכירות כי הוא בר אוריין והיה שוקד על לימודו בחכמת האלקות יום ולילה גם סיים שם הלכה פסוקה על כל הד' שו"ע (אשר בעו"ה נשרפו הרבה מהם ונדבר מזה להלן אי"ה) ועב"ז לא הלך בבגדים חשובים והיה ישן בקלויז של המגיד והמגיד נ"ע חבבו מאוד מאוד לא יאומן כי יסופר כי במסתרים גלה לו יותר מאשר גלה לכל תלמידיו אולם בנו הקדוש ר' אברהם המכונה בפי כל המלאך הוא לקחו תיכף לו לחבר והיה ביניהם המדובר, כי שלשה שעות ילמוד הרב עם המלאך לימוד הנגלה ולעומת זה ילמוד המלאך עמו ג' שעות לימוד הנסתר מחכמה האמת ואצל הרב בעת גדלו בדרך הלצה ע"ז כי בפ' קדושים כתיב לא תגנובו בטפחא, וידוע כי טפחא הוא מפסיק, והפ"י הוא כי במילי דשמיא מותר לגנוב היינו להתגנב בעשותו טוב מבני אדם ולהתגנב מיצרו שאין בזה משום גניבת דעת וכן עשיתי כשהייתי לומד עם ר' אברהם הייתי מחזיר אצבעים המורים במורה השיעות לאחור למען ילמוד עוד עמי, והר"ר אברהם לא ראה והחברים הקדושים הלא המה ששים הגבורים אשר היו תלמידי הרב המגיד נ"ע לא ידעו כל כך מגדולת הרב ולא הכירו אף חלק קטן מחכמתו בנסתר ורק ידעו כי

הוא גאון וע"כ חבבו כולם אותו מאוד, אבל החביבות חיה כדרך שמחבב הגדול לקטן והרב לא פנה כלל לשום דבר ורק לא פסק פומיה מגירסא. פעם אחת יצא הרב המגיד על פתח חדרו ובידו מכתב חתום ויאמר להרב: זלמינקע! המכתב הזה צריך אני לשלחו לבאר. ויתן לו המכתב ויסגור את חדרו ויתבונן הרב באמירת רבו ויאמר אל לבו: אם היה כוונת רבי רק שיגיע המכתב למקום אשר שולח לא היה נותנו לי כי אם למשרתו פוליס וע"כ רוצה הוא בודאי כי אני בעצמי אשא לשם המכתב, וע"כ נשא לבו את רגליו ויקח בידו המכתב לשאת אותו לבאר כי לא רחוקה באר ממעוזיטש. ויהי כאשר הלך כברת ארץ ירד מטר סוחף פתאום ולא רצה לשוב העירה וילך לדרכו והמטר ירד עליו עד אשר בא לבית מלון א' באם הדרך, ויכנס הרב ויגמור בדעתו ללון שם כי פנה היום והוא עייף ומבושיו מטופחים חמה וידן שם הרב ויביש בגדיו ויהי אך נהייתה לילה ויבא סוחר א' איש נכבד וירצה ג"כ מחמת המטר ללון שם וינהג הסוחר אתו עוף שחוטה ויתנה לבית המבשלות שיבשלו אותה והוא לקח גמרא מארגז חפיציו וישב ללמוד עד אשר תבשל סעודת הערב שלו אבל כאשר למד עקם מאוד את פשט הגמרא וע"כ חיה לו קושיות וספיקות רבות ולא היח יכול למצוא דרך הישרה בתוס' ונצטער האיש כי ידע כי תמיד אין דרכו בכך, אבל לא היה יכול לבוא על הפשט האמיתי. ובין כך נתבשל המרק עם העוף שלו ויסגור האיש את הגמרא וישב לאכול כי אמר אולי מחמת עייפות הדרך אינו צולל מוחו ויאכל האיש וישכב לנוח על מטה כבודה אשר הכינו לו. והרב שכב על הספסל בלא כר ולא דיבר מאומה עם הסוחר וגם הבע"ג של הסוחר שכב על הספסל לא רחוק ממקום הרב. וכאשר כבו את הנרות נתאוה הבע"ג תאוה רחמנא ליצלן וינסה לילך אל שפחת הבית, אבל היא מאנה לשמוע לו ותתן את קולה ברעש ויהי כי ירא הבע"ג לנפשו מאדונו, עשה עצמו כאילו הקיץ לקול ההמולה וידליק נר ויעליל על הרב כי הוא רצה לעשות כדברים האלה ויכה את הרב על הלחי ויכפתו ויניחו על הארץ אבל הסוחר נתבלבל מאוד מההמולה ונגזלה שנתו ויקם וידליק נר ויקח רמב"ם א' אשר הולין אותו וישב ללמוד אבל גם פה עקם מאד את הפשט הישר ותעה מדרך הישר וילך נבוך בו, ויתפלא הסוחר מאד ויצטער מזה. והרב כאשר שכב על הארץ תחת הספסל הארוך לא יכול לסבול העקמימות הנה ויאמר להסוחר: הגה אנכי מלאתי מילים הלילה הזאת מקודם טעית במאמר הגמרא אשר פשוטו כך וכך ולא יקשה לך שום קושי ועתה גם בהרמב"ם אתה הולך תועה כי כן וכן תפשט

הפשט הישר, וירא הסוחר כי חכו ממתקים וייטבו הדברים בעיניו מאוד ויאמר להרב: חכך ממתקים אבל אין כולך מחמדים כי הלא בר אוריין עתה ולמה עשית את המעשה הזאת? ויען הרב: לא היו דברים מעולם והמשרת של מעל' העלי' עלי כי רצייתי לעשות כמעשה, אבל הלילה לי מעון, יאיים נא כבודו עלי ויודה לו תיכף. וכן עשה הסוחר והבע"ג הודה והתירו אגודת הרב והשתעשעו כל הלילה בלימודים ובסוקר נסע הסוחר לדרכו, והרב התבונן במה שעבר עליו הליל וגמר בדעתו לשוב למעזריטש, כי הבין ברוב חכמתו כי לא היה זה מקרה ורק רבו שלחו לקבל ההכאה זאת בשביל מיתוק איזה דבר הצריך כידוע לידועי חן וכן עשה, וחזר למעזריטש ולא גלה מה שעבר עליו לשום אדם. אולם אח"כ כאשר ראה אותו המגיד שחק ממולו ויאמר לו: תדע בני כי גם שמואל ל"ח שיהי' אצלו שמיני שבשמינית מגדלות אבל לתלמידי האהוב איני רוצה שיהיה בו אף חלק העשירי הזה לבד המתקת הדינין שנמתקו מעליך בזה הדרך:

גן יורקי כי ארכו לו שם הימים ואח"כ בסנסי החכמה ועלה בשלבי חסולם המוצב ארצת וראשו מגיע השמימה עד למעלה, לא החזיק טובה לעצמו אף אחרי אשר הכירו החברים הקדושים את רוב חכמתו ונתבהלו מרובי ידיעתו. עכ"ז הי' נחבא אל הכלים כאילו לא נכנס עדיין בפרוודור הקודם לטרקלין והי' שפל בעיניו מאוד ולא שינה מלבושיו כי כל החברים הלכו בבגדי לבן בשבת והוא לא פנה לזה עד שבתו על כסא קדשו. אולם אח"כ בעת גדולתו אמר: כי אצל רבינו במעזריטש היינו שואבים רוח"ק במדת ההין (עמער ווייט) ומופתים שכבו בבית רבינו תחת כל הספסלים ולא רצה שום אחד מאתנו להגביהם והוא לא פסע פסיעה מבית רבי החוצה שם למד שם התאכסן ולא נסע עד אחר הסתלקות רבו רבינו הקדוש (וולף אשר פעם א' שלחו רבו עם הרה"ג והקדוש ר' מנחם מענדיל מוויטעפסק לוויזנא להתראות עם הגאון למען המשיכי אליו כי בזה היתה תלויה הגאולה האמיתית ובעוה"ר לא הניחו אותם ליכנס אליו וחזרו בידים ריקניות להרה"מ ואת אשר פעלו שם והניסים שעשה הש"ת אתם בוויזנא לא רצייתי לפרסם) וכאשר נצחו האראלים את המצוקים ונתבקש הרב המגיד בישיבה של מעלה ויהי ריב בין התלמידים ובין החברא קדישא של מעזריטש כי הח"ק אמרו כי להם שייך התעסקות בגניות הרב והתלמידים אמרו כי הם ששמשו בחייו וגם עתה לא לכבוד יהי' לו כי יתעסקו זרים אתו ונעשה פשרה שכל מי מהתלמידים הכתוב בפנקס של הח"ק אף בעירו הוא יתעסק בו ואשר לא כתוב בהפינקס שף

הח"ק אף שהוא מתלמידיו לא יתעסק בקבורתו ואז אמר הרב אהני לי אשר הייתי בפנקס של הח"ק, ואח"כ הטיילו התלמידים שהיו מהח"ק גורל ביניהם על אברי הרב המגיד ועלתה להרב בגורלו ראשו כחם פז וכאשר הורידו את המגיד למקוה אחז הרב את ראשו. ובבואם למקוה אמר הרב: רז"ל אמרו כי גורלים צוריקים במיתתן יותר מבחייהם וע"כ לא לכבוד הוא לפני רבינו כי אנחנו נרכין את ראשו לטבול כי הוא בעצמו יטבול והניח הרב את ראשו מידו ואז הרכין המגיד בעצמו את ראשו תחת המים ג"פ ואח"כ גזוהו זכותם יגן עלינו ועכ"י אמן:

יירי אחרי הסתלקות הרב המגיד נתפזרו התלמידים לכל מקומות מושבותיהם ללמד תורתו ברבים והרביצו תלמידים הלא המה הקדושים אשר בארץ המה ותלמידי תלמידיהם אשר מפייהם אנו חיים ומימיהם אנו שותים. אולם הרב ישב שנה תמימה גם אחרי הסתלקות רבו במעזריטש, והסיבה לזאת היה כי גם הוא רצה לנסוע תיכף ויאמר אליו ר' אברהם המלאך: הנה אדוני אבי ז"ל קיים מצות אש"ל שהוא ר"ת אכילה שתיה לזיה ברוחניות ובגשמיות ואנכי לא קיימתי מצוה לזיה וע"כ רצוני ללכת איתכם בעת נסיעתכם. וכן כאשר ישב הרב על העגלה נסע לפני בית המלאך והמלאך ישב עמו בהמרכבה, וכאשר נסעו מחוץ לעיר רצה המלאך, ללמד להרב עוד דבר אחד בעבודת הש"י שקיבל מאביו והלביש הדברים בדרך משל ואמר להמשרת הכה את הסוסים שירוצו כ"כ עד שישכחו שהמה סוסים. והרב הגין תיכף כוונתו ואמר להמלאך: לדרך עבודה כזו עד שאלמדנה היטב צריך אני לישב פה עוד שנה תמימה. ויחזור הרב למעזריטש ויתמהמה שם עוד שנה ואת זאת סיפר הרב אח"כ ובעת גדלו והביאום ע"ז המאמר אמר הרב תורה על המאמר הגמ' וכשחלה רבן יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כו' עד ולא עוד שיש לפני שני דרכים אחת לג"ע וא' לגיהנם אשר המאמר הזה הוא תמוה כי פוק חזי מאמר הגמרא בסוכה אמרו עליו ע"ז ר"י בן זכאי שלא הגיח מקרא ומשנה כו' והאיך יאמר שיש לפני שני דרכים ומאי עבודתי בגיהנם חלילה וביאר הרב זה המאמר שיש שני דרכים בעבודת ה' כו' ואין כאן מקומו (לכשיעזור לי השי"ת להעלות על הספר כל מאמרי הצדיקים המקובלים בידי אציגם לפניך אי"ה אך כתבתי לך המאמר למען תשכיל מה שאמרו ז"ל שיחת הולין של ת"ח צריכים לימוד בין אשר לפניך עד היכן הדברים מגיעים) ואח"כ נסע הרב למדינתו לרייסין ותקע אהלו בלאונע וגם בעת בואו ללאונע לא רצה הרב לקבל על עצמו ההנהגה בסדרי נשיאות

נשיאות כל זמן שהיה מבהיק אורו של הרב הקדוש ר' מנחם מענדל
מויטעפסק אשר תקע אהליו בהארצדק ואף שנהרו אליו מכל פינות
לשמוע חכמתו והיה מוסמך מרבו הקדוש כאשר יבואר מה גם אחרי
נטיעת הרה"ק רמ"מ זאה"ק, גם הרב רצה לנחוע אתם ויסע עד מאהליהם
שאצל הדינסטר אך כל גדולי רייסין נסעו אחריו ולא הניחוהו עד
אשר נתרצה לישב על כסא קדשו אולם כאשר ישב על הכסא קיים
מאחז"ל נהוג נשיאתו ברמה ועמד בזרוע עזו ליטע בלב המשכילים
אהבת תורה ויראת שמים מתאימים יחד וילמד את העם דעת איך
שיתלהב לבם בתפלה ויברור נוסח התפלה מכל כתבי האר"י זאה"ה
זכה כסולת נקיה מנוקה בייג נפה ויטעים להם מעט מזעיר מתורתו
הק' וצוה להם לבנות מנינים לבדם להתפלל בהם עפ"י הנוסח שלו
וקבע מועד זמן לכל דבר בעתו וכמה להשהות בתפלה לא הניח דבר
קטן ודבר גדול אשר לא שם עין השגחתו ע"ז (כאשא יראה הרואה
באגרותיו הקדושים) עד אשר המשיך את לבם לתורתו ועבודתו יח'
בדחילו ורחימו :

בזמן ממידא כלל בן דעה המכיר את חרונת אנשי רייסין וליטא
אשר לא ככל המדינות פולין ואהלין, ושאר מדינות אשר הורגלו
שם מעת זרח אור הבעש"ט הקדוש לא משו משם צדיקים וחכמים
אשר המשיכו לאט לאט את לבות ההמון בדרך אשר דרכו בהן לא כן
מדינת רייסין אשר אנשיה היו חכמים וסופרים ולא משו מאהלה של תורה
ולא נטו מהמנהגים אשר הורגלו בהם אבותם ואבות אבותם. וכאשר ראו
כי הרב שינה את כל סדרי ההנהגה ואת הנוסח מאשכנז לספרד וצוה
יברך רק ברכה אחת על התפילין וכמוהם רבות וע"כ אמרו כולם :
אה זה חדש הוא וחדשות אותה נפשו להטות מדברי רבותינו הקדושים
אשר בארץ המה. וע"כ נתחזקה המריבה יום יום (וכבר כתבנו הנצמח
מהמריבה בפטרסבורג) וכאשר אספו אסיפות מכל ראשי העם היינו
התלמידים של הגאון מוויילנא ותלמידי הרב להשיב להם אמתלא נכונה
על כל דבר הקשה ועל כל שאלה השיב הרב ע"י עושי רצונו תלי
תלים מטעמים הגונים אשר שורשם ממקום קדוש יהלכון מדברי חז"ל
שבתלמוד ומדרשים ומחכמי הזוהר וכתבי האר"י זאה"ה, אבל הם לא
קבלו כ"א המפורש בתלמוד והרב מרוב חכמתו הראה להם כי באמר
ערוך בתלמוד הוא. ונציג לפני הקורא שני גרגרים לדוגמא. פעם אחד
ציקו לו המציקים שיעמוד בכור תבחינה לפני גאון הגאונים ראש כלל
ני ליטא ורייסין ר' יהושע צייטלעס משקלאב ואז יתוודע להם אם
דברי החסידים האומרים כי חכם הוא בלימודו מכל בני דורו
והגאון

והגאון ר' יהושע היה זקן וישיש יושב בשבת תחכמוני אבל היה סוחר גדול ועשיר מאד ויתרצה להם הרב יוסע ששקלאב ויכנס לבית הגאון הג"ל לבדו לא לקח איש אתו והרב ר' יהושע לא היה מכיר רק את שמו אבל לא ראה אותו מעודו. וכאשר נכנס הרב לבית ר"י שאל אותו: מי אתה? ויענהו: אנכי זלמן מלאנזע אשר שלחוני לעמוד לפני כבודו בכור הבחינה. והרב יהושע הנ"ל היה אז עוסק בהשבותיו ולא הניח ר"י הנ"ל עסקיו עד אשר כלה אותם. אז פנה אל הרב העומד בחדרו ממולו ולא נתן לו שלום כ"א רמו אליו בידו כי יקרב אליו, וכאשר קרב שאל אותו: מנין לכם החסידים אשר אתם אומרים, כי תורה בלא אהבה ויראה אינה עולה למעלה? ויענהו הרב: המאמר הזה לא שלנו הוא, כי מזוהר הקדוש, אורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרחא לעילא. ויאמר לו הר"י: אין אנחנו פוסקים מזוהר רק מתלמוד בבלי וירושלמי, אם יש לאל ידך להראות כי המאמר הזה שמה. ויען לו הרב: לא רמוז הוא בתלמוד כי אם מאמר מפורש פסחים דף נ', ויתפעל הר"י, ויקם ממושבו והגיש אל ארגו הספרים ויקח גמרא פסחים ויאמר: הראה לי (כי הר"י היה בקי בש"ס בבלי וירושלמי עד מהפליא) ויעביר הרב אצבעו על המאמר, שם רבא רמי כתיב כי גדול עד שמים חסדך וכתיב כי גדול מעל שמים חסדך ומשנו ר"ק כאן רעושין שמה כאן רעושין שלא לשמה. והבין הר"י תיכף כי כנים דברי הרב. ואז נתן לו שלום בחביבות רבה ויקראהו, רבי" ויתן לו בעצמו כסא לישב עליו. ויאמר לו: מעתה חלילה לי להתערב בריב הזה לעולם. ואח"כ דברו הרבה מכל ענינים החדשים אשר הראה לו הרב כמו וגבורתו בתלמוד ובדברי הראשונים והאחרונים. ויען לו ר' יהושע: אנכי זקן וחלוש לא אוכל עוד לצאת ולבוא בדברי ריבות אשר בשעריך וה' הטוב יצדיק את הצדיק כי קושטא קאי ונתפטר ממנו הרב בשלום ובכבוד גדול:

פעם אחת פגש גדול אחד מגדולי הרבנים מצד המגידים את הרב אשר הלך לפנות ערב חוץ לעיר לשאוף רוח צה, ויגש אליו האיש ויאמר אליו: בזאת אדע כי ד' אתכם אם תוכלו ליסד חילוק בפלפול נאה כאשר יאתה לגדולי ישראל פה על מקום עמדינו, רק שיהיה מחידושי הרעיון כעת לא מהרשום כבר במוח. ויען לו הרב: הלא ידוע לכל כי אינני עוסק בחילוקים, ועכ"ז נשען הרב על משהו כרגע ומיד נתח במאמר הגמרא ב"ב יוד, עשרה קשים הן הר קשה ברזל מחתכו ברזל קשה אש מפעפפו אש קשה מים מכבין אותו וכו', והתח לדבר מעניני הטומאה אם תחת ההר נאבד קבר ויפלל הרב בו הא"י

האלו הרבה עד שנשאר בקושיא. אח"כ התחיל לדבר מעניני סומאת הברזל הרב הרי הוא כחלד ויפלפל בזה בפלפולים עמוקים ונתישב קושייתו מהר ונשאר קושיא חזקה מענין הברזל, ואח"כ דיבר מענין אש ויישב קושיית הברזל וישאר בקושי' ודיבר מענין מים וכן כולם עד אשר פלפל בחכמה בכל י' קשים עד אשר בא למאמר ומיתה קשה מכולם כי המת הוא אבי אבות הטומאה (וצדקה שיעשה הקב"ה עם המתים כי יחיה אותם) מצלת מן המיתה שנזכה אי"ה ליום שכולו טוב אשר יהיה בלע המות לנצח ומחה ה' דמעה מעל כל פנים. זה היה החילוק אשר הציע הרב לפני הדרוש מאתו מרוב פלפולו והאיש השומע נשתומם ונתבהל מרוב חכמתו וידחוק כתפיו וילך לו. וככה ענה הרב לכל השואלים מאתו וכמה דברים כהנה אשר נלאתי לספרם: **פעם** אחת בא ר' סענדר מתלמידי הגאון מוילנא על אסיפה למהליב דרוסיה וישלח לצוות להרב שישלח גם הוא אחד מאנשים כי כמה פעמים הרעיש ר' סענדר הנ"ל באסיפות בויוכחים נגד הרב (ואף כי היה לאל ידי הרב להשמיט נפשו מאסיפות ומויוכחים הללו, כי היה אתו יד רמה מגבורי ישראל עכ"ז לא מנע א"ע תמיד מהזדקק אליהם למען יכירו הכל האמת כמו שהיא אבל בעוה"ר נתגברה אז מעשה שטן לעורר מדנים ויד אנשי דלא מעלי היה במעל הזה אשר העירו חמתם פעם בפעם לעשות פירוד בין אחינו ב"י ה' יכסר להם כי לכל העם בשגגה). ויאמר הרב להחסיד המפורסם ר' פנחס רוזנעש משקלאב כי הוא יסע על האסיפה למאהליב. ויאמר ר' פנחס: איני רוצה לנסוע כי לכל תכלה ראיתי קץ ומה הרווחתי במה שהייתי כמה פעמים על האסיפות הלא המה מקשים ערפם ועל עמדם יעמוד. ויאמר לו הרב! אם אני אתן לך שוחד תתירצה לנסוע. ויען ר"ס: אם יצוה עלי רבינו מוכרח אני לעשות רצונו בלי שוחד, אך עד מתי לא יפרוק כבוד הרב העול הזה כי היא אך למות. ויאמר לו הרב: אנכי אסער לך מעשה ממה שקרה לי. וזה יהיה לך שוחד ותסע לבטח דרכך:

הנה בעת היותי במעזריטש אצל מורי הקדוש היה על שבת אחד תשעה תלמידים מתלמידי מורי הקדושים הלא המה: הרה"ק ר' שמואל שמעלקע ואחיו הרה"ק ר' פנחס, והרה"ק ר' נחום מטשארנאביל, והרה"ק ר' לוי יצחק מבארדיטשוב אשר היה אז אב"ד בפנינסק, והרה"ק ר' זאב וואלף מויטאמיר, והאחים הקדושים ר' אלימלך ור' זוסי, והרה"ק ר' ליב, והרה"ק ר' שלמה מקארלין ואנכי הייתי הצעיר מכולם כי המה כבר היו רבנים בעיריהם. ובתוך כך הגיע מכתב מפנינסק להרב הקדוש

הקדוש ר' לוי יצחק, כי כת המנגדים מצירים ומציקים מאד לבני בית של הרב הנ"ל ולכל החסידים אשר שמה עד בי כשל כח הסבל, ובמכתב היה מפורש פרטי הענינים אשר ענו אותם. ויצטערו מאוד כל הרבנים ע"ז ויגמרו בדעת כולם כי יקראו את המכתב בפני מורינו בעת ישבו על השולחן בשבת כי זהו פקוח נפש ממש ויבחרו בהרב ר' לוי יצחק כי הוא היה הבעל דין אז שיקרא את המכתב בפני רבינו אולי ישמעו איזה מענה מפיו הקדוש ויהי כאשר ישב רבינו בליל ש"ק אצל השולחן הלך הרב ר' לוי יצחק ממקום מושבו ויקרא את המכתב בפני רבינו, אבל רבינו לא ענה דבר ועשה עצמו כאילו לא שמע כלל מה שקרא בהמכתב ויתייעצו הרבנים לקראו שנית ביום המחרת וכן עשו, ולא ענה גם בפעם השנית וגם בפעם השלישית לא ענה רבינו מאומה על הדבר הזה. והי הדבר למלא בעיני כל הרבנים ואנכי שתקתי. והי למוצאי ש"ק נתייעצו הרבנים אולי כוונת רבינו כי מעצמינו נשתדל לעשות איזה ענין בדבר הזה ולא נוסף עוד להטריחו בדברים כאלו. ויעמדו הרבנים למנין ויחסר להם עוד אחד לתשלום עשרה והם רצו לעשות דבר הנצרך במנין דייקא ולא רצו תחלה להזדקק אתי לדבר הזה כי צעיר אנכי לימים וגם אולי לא אסכים אתם כי ידעו כי אני חזק בדעתי וכאשר ראיתי כי רצון רבינו איני נוטה לזה אולי לא ארצה להזדקק אתם וימציא הרה"ק ר' שמואל שמעלקע המצאה חדשה כי המה יבאו לשאול השאלה ממני אם מותר לעשות הדבר הזה עפ"י ד"ת וכאשר אענה להם כי מותר הדבר יאמרו לי קריינא דאגרתא איהו להוי פרונקא ואם אגיד שאסור לעשות כן יטכסו להם עצה אחרת וכן עשו וישלחו את הרב ר' זוס' לשאול מאתי ואנכי עניתי להם מותר וישלחו לקרוא אותי להצטרף עמם ועשינו מה שעשינו. ובשעה שלישית אחר חצות הלכנו כולנו להסאלי של רבינו וישכבו כולם לנחש שם ומקומי היתה תמיד אצל התנור על ספסל אחד והיה לי שם כר בעלת שלשת קצוות קטנה וישנו כולם אך אנכי לא הייתי יכול לישן אז כי הבנתי תיכף כי רבינו הרגיש מאשר עשינו וע"כ יהיה בודאי איזה חדשות והתבוננתי בזה. ובתוך כך שמעתי והנה הקילעש של רבינו דופקים (כי המגיד ממעזריטש לסוף ימיו חלה את רגליו והיה הולך על המשענת קילעש) ורציתי לראות את אשר יעשה פה רבינו ע"כ עשיתי עצמי כאלו ישן אנכי ועצמתי עיני והנה רבינו יצא וגר בידו והסתכל בפני ואמר (בלשון תימה): רבש"ע, יהודי הקטן הזה השוכב על כר הקטן הזה יהיה רבי בכל מדינות רייסיין. ולקולו הקיצו כל הרבנים וימהרו לרחוץ ידיהם ויקומו ויעמדו בלם

כלם בשוה וגם אנכי קמתי ובאתי לעמוד. ויגש רבינו אלינו ויאמר לנו: בניי, מה עשיתם? ויאמרו לו הרבנים: כשל כח הסבל מאתנו לסבול כל הענויים האלה וע"כ עשינו כך וכך. ויען לנו רבינו: הסבלתם עשו בזה הענין כי לא למנוא ח"ו לא הכנסתי עצמי בזה ידעתי כי היא סכנה אך הוא דבר האבד כבר הן הפסדתם בזה את הראש שלכם אבל זאת יצא שכרכם כי מעתה ועד עולם כאשר יהיה מריבה ועסקים מכת החסידים והמנגדים תהיה יד החסידים תמיד על העליונה וכן היה בעיונותינו הרבים בשנה ההיא נגזזה אור צח אור מצוחצח כי רבינו הקדוש שבך לנו חתים והוא עלה למנוחות. ממילא תוכל להבין כי יקויים כל אשר אמר ועל כן נתתי לך זאת לשוחד דברים כי לא תירא לנסע לבית האסיפה. ע"כ דברי הרב ז"ל להחסיד ר"פ ז"ל:

וזאת היתה הסמיכה פעם ראשונה מהמגיד אשר סמך את הרב, אולם לפני הסתלקותו קרא אותו ויסמוך ידיו עליו ויאמר לו: על פיך ישק כל מדינית רייסין ותזכה שיקבעו הלכה כמותך כן שמעו מפיו תלמידיו הקדושים זי"ע אמן:

עתה נספר את אשר סיפר הרב בעצמו ביום י"ט כסליו שהיה דרכו תמיד לעשות סעודה בכל י"ט והיה שמו ומשמח והיה אומר תורה הרבה, אך פעם א' נשתתה לבוא והמתינו עליו כל החסידים עד שעה ג' אחר חצות לילה וכאשר בא ראו כל החסידים והנה טרוד בעומק רעיוניו מאוד, וכאשר ישב אצל השולחן אמר תיתי לי כי הצלתי את נפש ישראל ממות כי בעת היותי במעזריטש היתה אלמנה אחת אשר היתה מחמה לי חמין בכל יום וגם היתה כוכבת הבגדים אשר לי והיה לה בן נער כבן י"ד שנים מופלא בלימודו, ופתאום פתוהו נערי גוים מבית התפלה שלהם שימיר דתו, ויפת הנער, ותיכף כאשר נתרצה להם הובילוהו לבית התפלה שלהם וסגרוהו בהעלייה והגבוה אשר בבית תפלתם, ובכתה האלמנה מאד לפני ורצתה לכנוס לרבינו ולא הניחה משרתו פוליש כי היה רבינו חלוש אז מאד, ונתתי לה עצה כי תבא לבית מורי ביום הששי לעת ערב אשר אז הולך פוליש למרחץ ומבקש אותי להיות שומר הפתח עד בואו. ואם תבוא אז אניח אותה לכנוס למורי וגם אמליץ טוב עבורה. וכן עשתה, ותבוא ותספר למורי כל הנעשה עם בנה, וגם אנכי אמרתי לו כי הוא עלם יקר כו', ויצו עליה מורי שתלך לביתה והוא יצא תיכף לבוש בבגדי שבת והתחיל לומר תורה על פסוק „נפש כי תחטא". ועל השבת ההוא היו מהרבנים שכתבנו לעיל והכינו א"ע כבר להתפלל ולבשו הבגדי לבן וכאשר שמעו כי אדמו"ר אומר תורה, באו כולם ופשטו את הבגדי לבן

לבן. והיה הדבר הזה לפלא בעיניהם מאד, כי לא הי' דרכו בכך מעולם וכאשר סיים מורי את דבריו הלכו כולם להתפלל ולבשו את הבגדים אבל מורי לא התמהמה וכמו רבע שעה נכנס עוד הפעם ואמר מאמר אמר על פסוק, נפש כי תחטא, והתלמידים הוכרחו עוד הפעם להפשיט את הבגדים וכן הי' ד' פעמים ששטו ולבשו התלמידים את בגדי השבת (כי לא היו לובשים לפני מורנו בגדי לבן) ומורי דרש רק על פסוק הנ"ל ואח"כ בלי"ה אמר עוד ג' פעמים דרושים נפלאים מפסוק הנ"ל והתלמידים התפלאו מאוד ע"ז, ואך בפעם השביעית כשאמר מורי תורה נתהווה רוח חזקה מפרק הרים ומשבר סלעים. וכשסיים מורי תורתו שמענו קול הכאה בהחלון הסתום כאלו זרקו אבנים גדולות עליו. ויאמר לי מורי: לך הולך את הנער לאמו. והלכתי לחוץ ומצאתי את הנער עומד אצל החלון ולקחתי אותו בידו והלכתי לאמו. וכאשר שב נפש הנער אל קרבו שאלתיו כי יספר לי מה הי' לו. ויספר לי הנער: כי סגרוה בעליית בית תפלתם עם עוד נער אחד מנערי הנכרי' וגם היו לפנייהם משקאות ומאכלים והיה משחק עם הנער כל יום הששי והי' לפנות ערב נפל בדעתו של הנער: מה הוא עושה פה? ויתמרמר מעט אבל תיכף שתח משקה המשכרת להפיג צעריו וירחיק את הדבר הזה מרעיונו אבל בעוד רבע שעה נפל בדעתו עוד הפעם כי לא טוב הדבר אשר הוא עושה, ויכנס הדבר בלבו ויתמרמר ויקח הנער את הכינור כי היה יודע נגן בכינור ויחשוב להפיג צעריו בזאת וכן היה הקיצור. בפעם הרביעי ובפעם החמישי נתמרמר מאד עד כי לא היה יכול לסבול ויבך מאד במר נפשו על אשר קרה לו כאלה וירצה לצאת לחוץ ולברוח אבל הדלת היה סגור, וינסה בכל כח לשבור את הדלת ולא יכול. ונגמר בדעתו להשליך את עצמו מתוך החלון ואף כי יתרוסקו אבריו, כי היה החלון גבוה מהארץ כשלשים אמות, אעפ"כ נתרצה למות מלהיות גוי ועכ"ז נתגבר יצרו עליו בהסיתו אותו כי מחל יברח, אבל בפעם הששי נתגבר על יצרו וישליך עצמו מתוך החלון אבל בחסד האל מחמת הרוח סערה אשר היתה לא נפל לארץ כ"א הרוח נשאו להלך בחצר ושם עמד על רגליו אבל גם בחצר היו כל הדלתות סגורים וסביבות החצר היה גדר גבוה כעשרים אמות ולא ידע לעשות ויתרפק לעלות על הגדר ולא יכול אבל בתוך כך מצא מקום שיוכל להאחו לעלות מעט וכאשר עלה נתהווה עוד רוח סערה גדולה וישאחו הרוח עד לפני החלון של מורי. כן סיפר הרב בבואו בלי"ה לפני האנשים והיתה פליאה גדולה בעיני כל החסידים מה הוא מספר עתה המעשה וע"כ עמדו מארבים מהחסידים כל הלילה אצל הפתח מחדר הרב

הרב ובאור הבורק ראו והנה איש אשר קשר את ראשו וצדעיו במטפחת יצא מחדר רבינו והבינו כל החסידים כי הרב כיון באומר תיתי לי כי הצלתי כו' על הנעשה עתה מענין הזה וסיפר המעשה מעבר וכיון לזה:

ויהי כאשר הניח ה' לו מכל המציקים מבית ומחוץ ועבר עליו כל מה שדברנו עד כה מישראלים ומאינם ישראלים, ביקש הצדיק הזה לישב בשלוה ללמד דעת את העם ולנחותם בדרך ה' והרביץ תלמידים חכמים וקדושים ותמלא הארץ דעה את ה'. אבל ידוע מארז"ל הצדיקים מבקשין לישב בשלוה בעוה"ז כו', קפץ עליו רוגזו של הרה"ק בויק"ר ברוך ז"ל ונתהווה מריבה חדשה בינו ובין ר' ברוך עבור מעות ארץ ישראל אשר הרב קבץ מעות א"י הרבה ועשה סדרים חדשים טובים כי כל איש על מקומו יבא בשכום והרב רבי ברוך רצה להנהיג בסדר אחר וע"י מלשינים נתהווה בעוה"ר מחלוקת גדולה ביניהם והשנאה קלקלה השורה כי מתחלה בעת אשר הדפיס הרב את ספר התניא נתן ר' ברוך עבורו אדום זהב ואח"כ דברו דברי נרננות וע"ז ומתחלה פתח הרב בשלום ונסע לטולטשין למקום משכן קודש של הרב ר' ברוך הנ"ל ונתרצו זל"ז ודברו באהבה וריעות, אבל כאשר יצאו לטייל מחוץ לעיר נתהווה מריבה ביניהם לא ידע שום איש על מה ולמה ונתחזקה המריבה מאד מיום יום וכל יודעי חן יודעים ומכירים כי היו בזה סודות עליונים נוראים. ואמר ע"ז הרב הקדוש האב"ד דק"ק חמעלניק שהיה ישיש מתלמידי הבעש"ט כי המריבה הזאת היתה כמו שמצינו בגמרא מעובדא אשר עשו את רבי אליעזר בן עזרי' לנשיא ואחוספו ד' מאות ספסלי בבהמ"ד וחלשי' דעתו דר"ג ואחור' ליה בחלמא חצבי חיורי דמליין קיטמא ומסיק הגמרא ולא היא לאפוקי צערא דר"ג הוה וכן היה פה כי מחמת שהרב הבהיק וליבן את דרכי העבודה אשר כל עין מבין שבחם והללם חלשה דעתו דהרב ר' ברוך עד שהראו לו מן השמים להפיס צערו חצבי חיור' כו' ולא היא וד"ף:

והנה מדי עבר הרב לטולטשין נזקק לבקשת אשה אחת לשלם לה טובה תחת טובה כי בעת אשר ישב הרב במאמר בפטרחרור פעם הראשון היתה שמה אשה אחת שמה וויטיל אשר היתה פרנסתה מקבלת מכתבים מהפאסט והיהודים אשר היו שם בעת ההיא היו מקבלים כל המכתבים מידה וגם היו שולחים על ידה. והיה לה אב זקן בפטרסבורג שמו ר' חיים והיה נוטה לצד החסידים ובקשו אותו עדת החסידים שיבקש את בתו שתשתדל ע"י שוחד כי לא יראו צד המנגדים

המגידים את המכתבים ששולחים החסידים על הפאסט וגם שתעצור את המכתבים שיגיעו אליהם עד כי יראו אנשי שלומינו מה כתוב בהם וכן עשתה. וכאשר יצא הרב ממאסרו אמר בדרך הלצה: חיים ויטיל הועילו לו בתחבולתם אשר נתן ה' בלבם להוציאני ממאסרי. ואח"כ קבעה ויטיל הנ"ל דירתה בכפר לא רחוק מטולטשין וכאשר שמעה כי הרב יסע לטולטשין חתה עליו בעיר אחת מעירות הקטנות כי היתה לה בת אחת קטנה אשר נפלה ממקום גבוה ונקבה את צוארה והיה לה נקב בוושט ונתיאשו ממנה כל הרופאים, מה גם כי בעלה היה סוחר משוורים ובעת ההוא היו נופלים שוורים הרבה בכל סביבותיהם ולשני הבקשות האלה חתה לבקש את פני הרב אבל כאשר בא הרב עיר ההיא היה דוחק גדול מאנשים רבים מבני עמינו אשר באו לשחר את פני הרב וע"כ לא הגיחוהו שומרי הפתח להכנס אליו אבל היא דפקה בדלתו לאמר: הושיעה אדוני לוויטיל אמתך. וכאשר שמע הרב את שמה הזכיר תיכף על מעשיה וצויה להכניסה, וכאשר נתנה לו הופיתקא הכתובים בה בקשתה אמר: פה שני בקשות וצריך לשני פתקאות. וכתבו שני פתקאות ויאמר לה הרב: עד בואך לביתך תתרפא בתך ולבעלך תצוה משמי שאחרי מכרו את השוורים לא יסחור עוד עם שוורים. וכן היה, כי כאשר באתה לביתה ראתה את בתה בריאה וחזקה כי נתרפא שברה ולא נשאר כ"א רישם קטן מקום אשר הי' הנקב אבל בעלה הי' ממקורביו של הר"ר ברוך ולא רצה לשמוע להרב וע"כ הי' עולה ויורד כל ימי חייו ובמשך שני שנים גשרף כל אשר לו ואח"כ הרויח עוד וכן הי' עד יום מותו וזה הי' חידוש גדול בעיני כל אשר הכירו את הרב כי לא הי' דרכו להשתמש במופתים כלל:

וידינו כאשר נתלקחה המחלוקת בין הרב ובין הר"ר ברוך ז"ל עד אשר קבע הר"ר ברוך דירתו בק"ק מעזיבז. והרב נסע אז להשתטח על קבר הבעש"ט הקדוש ז"ל. וכאשר הגיעה השמועה כי הרב לא רחוק הוא מהעיר, ירד הר"ר ברוך מעלייתו מקום אשר הי' משכן קדשו תמיד והתיצב בבית הגדול אצל השולחן. וכה עמד על רגליו לא מש ממקומו עד אחר שהלך הרב מביתו כאשר נסע. פתאום שלח הר"ר ברוך שיסגירו את פתח הבית עלמין כי אינו רוצה שיקך הרב על קבר זקנו הבעש"ט והרב לא הי' עוד בעיר. אח"כ שלח עוד הפעם ר' ברוך כי יפתחו את הפתח כי אמר: אין אני ירא ממנו, והרב לא ידע מהסתימה והפתיחה. ותיכף כאשר בא לעיר הלך להטביל עצמו בנהר ושמ הי' בור עמוק מכוסה במים ונתיראו העם (אשר נהרו מכל פינות

שבחי הרב

יז 38

פינות לראות את הרב ואת אשר יעשה פה) כי לא יפול אל הבור אבל מרוב האימה אשר איים עליהם שתקו ולא הגידו דבר. והרב נכנס ויצא בשלום ואח"כ הלך על הבית עלמין וכל' ההמון הרב הלכו אחריו וכאשר נכנס לפתח הבית עלמין רצה השמש לילך אתו להראות לו מקום הציון אבל הרב אמר לו: אינני צריך כי מעצמי אכיר את ציון הבעש"ט הקדוש גם כל העם עלו על הגדר מהבית עלמין לראות מה יעשה שם אבל הוא נשען מעט על מטהו ואח"כ הטח בידו להעם ונפל עליהם פחד גדול וירדו כולם לא נשאר מהם עד אחד אז הלך הרב לבדו על הציון ועשה מה שעשה ואח"כ בצאתו שם ידו הימנית על עיניו והלך רבית הר"ר ברוך ז"ל ויעמוד מעבר השני מצד השולחן ולא נגשו זה לזה ותיכף כאשר נכנס לביתו צעק אל הר"ר ברוך מה תאבדו! ממני וטען כך בערך רבע שעה בהתלהבות עצומה וכאשר סיים את דבריו פתח ר' ברוך לטעון וכן ה' ג' פעמים ולא נכנס אחד לתוך דברי חבריו ואח"כ אמר הר"ר ברוך איך תעזו לריב אתי הלא אני נכד הבעש"ט ויען לו הרב אתה הנכס נכד הבעש"ט בגשמיזות ואנכי נכדו ברוחניות כי כל המלמד את בן חבריו תורה כאלו ילדו כמחז"ל והמגיד הגדול היה תלמיד מובהק להעש"ט ז"ל ואנכי הייתי תלמיד מובהק להמגיד. אז אמר הר"ר ברוך הלא זה שלשה רבע שעה אשר אתם מדברים ועוד לא הזכרתם בדבריכם שם שמים. ויען לו הרב: יש לנו מגילה אשר אנחנו מחויבים לקרוא אותה בכל שנה ואם אינם שומעים תיבה אחת ממנה אינם יוצאים י"ח ובה לא הוזכר שם שמים. אז צעק הרב ר' ברוך הלא אנכי לבוש בתפילין של זקני הבעש"ט איך לא תתביישו ממני? ויאמר הרב: התפילין פסולים! פתחו אותם וראו כי כנים דברי. ותיכף פתחו את התפילין ומצאו חסר אות אחת שלא היה אמר לתקנו. ואז צעק הר"ר ברוך זעקה גדולה כי הרב חסם מאתי אות מהתפילין שלי בשעה הזאת וידאג מאוד מאד אחרי התפילין של הבעש"ט ויריבו אז בחזקה וכה הלך הרב מביתו וישב על העגלה לנסוע לדרכו ובהיותו בדרכו הגידו לו כי ה' שריפה בביתו ונשרפו הרבה כתבים מהש"ע שלו (והם המה החסרים עתה בכל ההלכות שלו אשר בעוה"ר נשרפו אז כי הוא חיבר על כל הד' שו"ע כאשר הזכרנו למעלה) ויצטער הרב מאוד עליהם ויבך מאוד ואמר כי אין לאל ידו עתה להשלימם מחולשת כחו ומאפיסת הפנאי וגם אצל הר"ר ברוך מתח בתי בשנה ההוא ובה נראה כמה קשה היא המחלוקת אשר שני גדולי עולם כמוהם גרמו הרבה הפסד לכל העולם ואם כי לא היתה מריבה פשוטה ולא ה' תכלית מגמתם על עיני גשמי כלל

כמובן

כמובן לכל בר דעה וע"ז גרמה רעות רבות גם בגשמיות אף כי הי'
מחלוקתם בבירור ברור לשם שמים ומה די והותר שיקח מוסר כל
אדם להיות זהיר ברוחו לא ליצא לריב מהר וה' יצילנו מכל פגעים
רבים ויגן זכות הקדושים האלו עלינו לדור דורים אמן :

עתה נספר סדר ההשתלשלות עד פטירת רבינו הק' ז"ע.

י"קני בשנת תקע"א בעת אשר היה מלחמת הצרפתים עם הרוסים
התפלל רבינו בשלום המלכות כי לא אבה שיכנסו הצרפתים
לרוסיה כי אמר אם יהיה מדינת רוסיה תחת ממשלת הצרפתים תחרבה
וזאפיקורסות וע"כ נתחזק בתפילתו נגד הצרפתים והרה"ק ר' שלמה
מקארלין התחזק בתפלה שתגבר יד הצרפתים, וכאשר הציקו זה לזה
התראו פנים והיה המדובר ביניהם שמי שיקדים עצמו לתקוע בשופר
בר"ה משנת תקע"א הוא יהיה המנוצח והשני יהיה המנוצח ולא יתנגדו
זה בתפלתם וכן היה. כשבא ר"ה גודרו הרב ר' שלמה הנ"ל בזריות
עצומה בתפלת שחרית ותיכף הלך לסדר התקיעות, אבל כאשר לקח
השופר בידו הרגיש תיכף כי הרב כבר תקע ואמר: חבל על דאבדין
ונתבהל מאוד. ובעוה"ר הרגו במלחמה ההוא את ר' שלמה הקאזקין
דחיל רוס' בביתו והנה כאשר באו הצרפתים לרוסיה והגיעו
לדובראוונא ביום שבת קודש וקיסר הצרפתים הרגיש כי הרב מגדל לו
כי נשמע חכמתו בין האומות וע"כ חקר אחריו והרב היה דר אז בלאדי
וע"כ ברח הרב ביום השבת עם כל בני ביתו עד קראשנע ברוסיה ושם
עמדו חיל הרוסים מחנה נורא ושר המנהיג את החיל (קומנדנט) הכיר
את הרב ונתן לו הרב עצה שימהר לברוח משם עם חילו כי הצרפתים
היו מהירים במהלכם מאוד והשר והוא נתן להרב חיל גדול לשמרו
בדרך והוא ברח הלואה ביום השבת כי ביום ההוא הגיעו הצרפתים
לקראשנע ברעש גדול אבל השר לא לחם הרבה כנגדם ושמע לעצת
הרב ופסע פסיעה גסה והניח להם העיר אבל גם שם לא התמהמהו
וצרפתים והלכו במהירות עד סמאלענסק ושם הוא מבצר הרוסין ולעת
ערב הגיעו הצרפתים לסמאלענסק ושברו את המבצר וגם שם אמר
הרב

הרב לשר חמנהיג את החיל כי יניחם לילך עד מאסקווע והרב ברח עם חיל הרוסים לא התרחק מהחיל ותמיד היה דבריו עם הקומנדנס שאל יפחד ממהירת הצרפתים כי לא יועילו במהלכם במהירות באמצע רוס' ומראש ובקדם אמר הרב כי הקור יתחצט ויכתחם עד חלמה :

וראיתי אני הכותב בהמכתב ששלח כן הרב הקדוש מו"ה דובער אל הרב הקדוש ר' אהרן משטראשעלע כי בעת אשר נכנסו הצרפתים למאסקווע היה הרב אז ברוסיא בכפר לא רחוק ממאסקווע והחיל היו שומרים אותו (והרבה פעמים היו מכתבים אליו משר המנהיג את החיל בשם הקיסר לטכס לו עצה מה לעשות, והרב נחם איתו במכתב שאל ירא) ויהי כאשר הגיע הבשורה כי הצרפתים נכנסו למאסקווע נכנס הרב ר' דובער לחדר אביו ואמר לו: הלא הצרפתים המה במאסקווע ומה נוחיל עוד? והרב היה לבוש בעת ההיא בתפילין, ויען הרב אל בנו: נשבע אני בתפילין שלי כי במאסקווע יהיה להצרפתים מפלה (כן זוכרני אני הכותב אשר ראיתי בהעתקה המכתב מתרד"ב אל הרד"א אבא לא יכולתי לכוון לשונו בדקדוק כאשר כתב שם כי ההעתקה ההוא אינו תח"י כעת) וכן היה כי במאסקווע הייתה מפלה גדולה להצרפתים וברחו משם ערומים ויחפים, רעבים וצמאים ועל הדרך לחץ אותם הקור הנורא אשר היה אז ברוס' לא עפ"י דרך הטבע כאשר הוסכן להיות בחורף תמיד וע"כ נפלו בדרך בברחם כזבובים :

אולם בחורף ההוא בעוה"ר סגר הרב את ימיו בהיותו בדרך בחורף. שמענו אשר בברחו מפני הצרפתים סיבב נסיעתו בפלך חארקאוו ברוס' ושם שכר הרב דירה בכפר הרחוקה מעיר האדיץ ששה פרסאות ושם ראו ממנו נוראות ונפלאות אשר לא ישוער במוח גשמי ולא פסק פומיה מגירסא כאשר כתבו בניו הקדושים בהקדמה על הס"ע והג"י להעתיק השייך לענינו פה ואיני רוצה לכתוב כל הנוראות אשר שמעתי מהסתלקותו יען כי בניו הקדושים העלימו זאת מעיני הקורא ורק רמזו רמזו באמרם אחר כמה נוראות ונפלאות אשר ראינו בעינינו, אך אציג דבר אחד לדוגמא וממנו יקיש המעיין על השאר כי אחר הבדלה איזה רגעים אחדים קודם אשר מסר נשמתו בטהרה לחי העולמים לקח עטו וכתב על הגליון המאמר נפש העפלה באמת לאמיתה כו' והעתקה כמוסה תח"י בכתובים והוא מאמר סתום וזאתם לעין הקורא ומעט מזה ביאר תלמידו הרב"ה הנ"ל. ואח"כ שאל את אחד מנכדיו המפורסמים האם אתה רואה את הקורה? ויתפלא נכדו מה מהות השאלה ויאמר

ויאמר לו: האמין לי כי אנכי אינני רואה כ"א כח האלקי המחיה את כל דבר הגשמי ויוצרו אין אני רואה מאומה ואז אסף רגליו אל המטה ואותקטר בחד קטירא לחי העולמים והא לך העתקה מהקדמה:

וְהָיָה אֲחֵרֵי אֲשֶׁר זָכִינוּ בְּעִינֵינוּ לְרֹאשׁ אֹר מוֹפְלָא, אֹר מוֹהִיר, אֹר נְעֻרָה, אֹר יָקָר, אֹר מְצוּחָצָה, אֹר מֵאִיר, בְּאֹר שְׁבַעַת הַיָּמִים, מִטּוֹף הָעוֹלָם וְעַד טוֹפוֹ, אֹר הַאֲלֵקָה, הוּא נִתַּן אֲדוֹנֵינוּ מוֹרֵינוּ וְרַבֵּינוּ נֹר יִשְׂרָאֵל הַמֵּאִיר עֵינֵיהֶם שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּתוֹרָה וּלְקֶרֶב אֶת לִבָּן לְאִבְיָהֶן שׁוֹשְׁמִים וְהִיא אֲמִרָתוֹ כִּטֵּל לְיִשְׂרָאֵל בְּמִטְרָא נִיחָא וּבְמִטְרָא רִזִּיא דִּין גְּלִיָּא רִזִּיא וּמִסּוֹי אֲנִי הַיִּים וּמִטּוֹבוֹ חֵינֵינוּ שְׁפֹתֵינוּ שׁוֹשְׁנִים בְּהִלְכוֹת גִּטְפוֹת מוֹר עֹבֵר וְהָלִינוּ יִתְאַסְפוּ הָעֵדִים עֲדֵרֵי צֶאֱן קְדִישֵׁי תוֹרָה יִבְקְשׁוּ מִמֶּינָהוּ חֵק לְיִשְׂרָאֵל הִיא מִדֵּי חוֹדֶשׁ בְּחֹדְשׁוֹ וּמִדֵּי שָׁבַת בְּשַׁבְתּוֹ שְׁחִירָא לְהֵם בְּאַחְסָקְלִיָּא הַמֵּאִירָה הָאִיר הַבְּרָקָאִי וּמִתְחַזֵּיא מְסִיפָא עֲלֵמָא וְעַד כֹּהֲפִיָּה גְדוֹל ה' וּמִתְחַלֵּל מְאֹד בְּעִירוֹ הָר קְדִישׁ וּבְרַכְנוּ בְּקוֹל רֶם וְנִשְׂא בְּרַכַּת חֲכָם הַרְזִים בְּרוּךְ שְׁחֵלֵק מִחֲכָמָתוֹ לִירֵאָיו:

וְהָיָה כְּעוֹרָה חֲשֵׁן הַשֶּׁמֶשׁ בְּצַהֲרִים וְבֹא הַשֶּׁמֶשׁ אֶל מְקוֹמוֹ שׁוֹאֵף וְנוֹגֵשׁ בִּישִׁיבָה שֶׁל מַעֲלָה אֲרָאִים נֶאֱחָז וְנִגְזַז אֶרֶן הַקּוֹדֶשׁ יִצְחָהּ בְּשִׁנְתּוֹ הַמְּהִירָה אֲחֵר כְּמָה נִרְאִית וּנְפִלְאוֹת שְׁנֵרָאָה מִמֶּנּוּ ז"ל בְּאֹתָן הַיָּמִים שֶׁלִּפְנֵי הַסְתַּקְּפוֹת לֹא פֶסֶק פּוֹמִיָּה מְגִירָסָא עַד יוֹם מוֹחֲזוֹ וְאַחֵר שֶׁהִתְחַלֵּל הַפֶּלֶת עֲרֵבִית וְהַבְדֵּלָה בַּחוּץ הַדַּעַת בְּדַעַת צִלּוּלָה וּמִיִּשְׁבֹּת וּבְדִיבִיקוֹת נִפְלְאוֹת בְּמוֹצָאֵי שַׁבַּת קְדוֹשׁ כִּד טַבַּת תַּקְעָג בְּחֹד קַטִּירָא אֲתֻקְטֵר בֵּיה בְּקִבְלָהּ מַעֲדוֹר עַל הָאֶרֶץ שְׁשֹׁאֵל שֹׁאֵל אוֹתוֹ ד' לֵנו לְעִקּוֹן עֵינֵים עוֹרוֹת מַעֲקֻבוֹת מְשִׁיחָא וְעַד כִּי בֹא יוֹמוֹ וְרַעִיא קְמִיָּה קִבְלָהּ לְאֹרְחָא בְּתִפְחָא זֶה וְלִאֲשֶׁחַעֲשַׁע בְּצִדִיקָא אֵלֵינוּ נִשָּׂא אֶת נַפְשׁוֹ וְטַמְחָה וְטוֹב לִבָּן כְּאִשֵּׁר נִרְאָה בְּעִלְיָל לְכָל הָעוֹמְזִים שְׁמָה אֲשֶׁר הוֹחֲלָנוּ וְנִשְׁתַּחֲמָנוּ עַל הַמִּרְאָה וְאוֹתָנוּ עֹזב בִּיגוֹן וְאַנְחָה בְּסִתְמוֹ אוֹרוֹת וְחֲכָמָה וְיִסְכּוֹ מַעֲיֵנוֹת תְּהוֹם רַבָּה נוֹטֵל כְּבוֹד מִבֵּית חֵינֵינוּ עֲטַרַת תְּפֹאֲרֵתֵינוּ נֹר יִשְׂרָאֵל צִפּוֹרֵת תְּפֹאֲרָה, אֲנָן מִה נַעֲנָה אֲבִתְרִיהָ אוֹי וְאֲבוֹי וְמִה מַעֲזִית וְחֲטָאֵנוּ עָשׂוּ, ה' הוּא הַצִּדִּיק עַל ה' נִשְׁלִיךְ יִחְבִּינוּ וְהוּא יִשְׁלַח לָנוּ גּוֹאֵל הַצֶּדֶק וְיִוצִיאֵנוּ מֵאֲפִלְיָה לְאֹרְחָה וְחֻקֵּינוּ וְרַגְנוּ שׁוֹכְנֵי עַמֵּר וְיִשְׁמִיעֵנוּ נְפִלְאוֹת מְחֹרָתוֹ תוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ אֲכִי"ר ע"כ:

וְהָיָה כְּאִשֵּׁר נֶאֱחָז הָעֵלְיוֹנִים אֶת הַתַּחְתּוֹנִים וְהַעֲלִו אֶת רַבֵּינוּ הַקְּדוֹשׁ לְשָׁמַיִם לְהַתְעַנֵּג בְּחֹדֶר זֵיו אֱלֹהֵי הַרוּחוֹת וְאֵת הָעַם עֹזב לְאַנְחוֹת וְנִתְעַצֵּבוּ כָּל הָעַם אֲנָה לְהַגְנוֹ אֶת אֶרֶץ הַקּוֹדֶשׁ וְנִגְמַר בְּדַעַתָּה לְהוֹלִיכֵנוּ לְעִיר

לעיר האדין בפלך פאלטאווע כי היא הסמוכה אל הכפר ההוא מכל ערי ישראל. והובילוהו שמה כל הנאמנים אליו בכבוד גדול כאשר יאתה לו ושמה גזו ארון הקודש ובנין על קברו בציון מפואר, וכאשר הגיע השמועה לערי רייסין קשרו כולם מספד מר הקרובים והרחוקים. וה' הטוב יגן עלינו וזכותו לדור דורים:

ואך החדר אשר סגר בו את ימיו הקדושים סגור הוא עד היום אין יוצא ואין בא בו ואיננו דר שם שום אדם כי הנכרי בעל הדיירה ההוא ראה כי ברך ה' אותו לרגלי הרב כי הוא סכך עליו האברותו מאוד והחזיקו בכבוד. וע"כ קדוש לו החדר ההוא והמטה אשר שכב עליה הרב עומדת היא גם עתה שם מוצעת ואינו מניח שום אדם להכנס לבד יהודי הצריך להתפלל מניחו עד אחר התפילה. כי יקר חכמת ישראל אפילו בין האומות:

ובזאת נשלם הסיפור מכבוד קדושת רבינו והוא ימליך טוב בעינינו לפני כסא הכבוד ואל ישים אשם אלינו אולי אולי גרענו מכבודו באילו הסיפורים כי לטובה כוונתינו כפי אשר יעדנו בהקדמתנו ובזכותו יזכנו השם יתברך למנוחת הגוף והנפש עד יבא גואל ויחזק במהרה בימינו אמן:

ויהי אחרי פטירת רבינו הקדוש מלא מקומו הגי חרי צנתרי דדחא ה"ה הרב הקדוש האלקי מו"ה אהרן בר' משה הלוי הורוויץ נצר מגזע הרב הקדוש ר' ישעיה בעהמ"ה ספר השל"ה הקדוש והשני היה בנו הרב הקדוש ר' דוב בער זל"ה והם הפיצו מעיינות ההנהגה חוצה וביארו אמרות רבינו הקדוש עפ"י חכמת האלקית אשר נוסד במ עפ"י קבלתם מרבם הקדוש זי"ע. ואז נחלקו העם לשני מחנות. החצי אחר הרה"ק מוהר"א והשאר אחר בנו הרה"ק מוהר"ב. והנה פה מגמתינו לספר מתלמידו הקדוש מוהר"א אשר יצק מים על ידי רבינו הקדוש שלשים שנה ולא זו מחבבו עד שגילה לו כל תעלומות חכמתו וכל רז לא היה אנים ליה וכל דמטמין אתגליא ליה ושלשה שנים קודם פטירתו סמך רבינו את ידיו עליו ויתן לו שלש חליפות שמלות לבנות וישלחנה למקום מולדתו עיר אשווע ושמה החל להראות זרוע קדשו והתחיל לחרר חירותיו הקדושים (הלא הכה שער היחוד והאמונה ושערי עבודה וסדר התפילה אשר בעוה"ר לא השלימו כי נלקח ארון האלקים אל השמים) ועוד היה גער הורא"ה הנ"ל התנבא במעליו כלל הרואה אותו כי על במתי הגדולה יעלה האיש הזה כי בזהונו בן ג' שנה היה דר אז אביו בכפר גאיומיל והיה הגער משחק ויחן בחוף עם בני גילו. ורבינו חק' נסע אז דרך הכפר ההוא למנוח

חפצו. וכראותו את הנער הזה עמד רבינו הקדוש אצל בית אבי הנער
 ו"מ ז"ל. וישלח לקרוא אותו וילבש ר"מ בגדי שבת ויבא לקראת
 רבינו כי חשב כי רבינו רוצה לירד לפוש פה ויאמר לו רבינו: לא
 נשכיל זה קראתיך. רק חפץ אני שתתקשר עמי בשידוכין את הנער
 הזה עבור בתי הקטנה פריידקע. ויען לו הר"מ: כי הוא נתקשר
 בשידוכין כבר עבור הנער הזה עם גיסו. ויאמר לו הרב אם כן אין
 אחר המעשה כלום ויצו לרפוק את סוסיו ויסעו משם. (וגם על האיש
 ר' משה הלוי הזה העיד עליו הקדוש הר"ר ישראל פאלעצקער לפני
 ה"ה המגיד הגדול ממעזריטש בתוך החדשות אשר סיפר לו ממדינת
 רייזין אמר לו: ראיתי על ספרי אחד ר' משה מנאיימל את הצלם
 אלפים בשלמות כאשר ניתן לו וכתבנו זאת במקום אחר בתולדות
 מר"ר ישראל הנ"ל). וכאשר היה הנער ההוא בן י"ג שנה ח"ת בקי גם
 גמל כתבי האר"י נוסף על בקיאותו ורוב חכמתו בתורה הנגלית ואז
 הביאותו לפני רבינו הקדוש ושמש אותו שלשים שנים כאשר כתבנו
 למעלה:

והנה להציע לפני הקורא את כל הנעשה אחר פטירת רבינו הקדוש
 ברייסיין ופרשת גדולות אהרן מהול ועד כלה תקצר היריעה
 וע"כ אמרתי להבליג מעט על תאוותי ועוד חזון למועד ורק דבר אחד
 מהנוראות הגדולים בחרתי להציג לפני המעיין ומה נקיש על השאר
 כי הולך מעיד על הכלל הט אונן כאפרכסת ושמע כי כנים הדברים
 ובדורים כשמש. בשנת תר"ה נסעו שני חסידים רבנים ומופלגים אשר
 כמעט לא הניחו כמותם בדורם מדובראוווא. ה"ה הרב ר' משה חתן
 ר' זאב ציפער ז"ל והשני מורי מלמדי להועיל הר"ר ישראל יוסף ז"ל
 בעשיית להשתטח על ציון רבם אדמו"ר הקדוש מוהר"א ז"ל
 לסטראשעלע ומדי עברם דרך עיר קאפוסט אשר הוא לא רחוקה
 מטטראשעלע עמדו עם העגלה בתוך הרחוב לאיזה דבר הנצרך להם
 אז וכעמדם בא איש המוני בפעלציל קצר וחגורה אדומה וישאלם להיכן
 משרת נסיעתם ויאמרו לסטראשעלע. ויאמר האיש יהי נא מטובכם
 ליתן גם אותי אתכם כי גם אנכי חפץ להשתטח על ציון רבינו. ויאמר
 הר"מ אלי: מה חפץ לאיש כמותכם להשתטח על קברו האם הכלתם
 אותו? ויען להם האיש: עלי אין תימא מרצוני לנסוע כי הוא החייני
 ונמות הציילי והציאני ממעמקי הקליפות. אבל אתם אשר אני רואה
 אתם עולי ימים וזה שבע עשרה שנה אחרי הסתלקות רבינו אני
 שולל אתכם מה חפצכם בהנסיעה על ציון אדמו"ר. וכאשר שמעו
 האנשים את דבריו ויציקו לו מאוד כי יגיד להם פשו דבר במה

החיה אותו רבינו אב"ל הוא לא רצה להגיד להם עד שר' ישראל אחו
אותו בערפו ויאמר לו: חי נפשי כי לא אניחך מידי עד אשר תספר
לי את כל הנעשה עמך אצל רבינו:

ויהי כאשר הציקו לו מאד ויאמר: אולי הוא מן השמים שאגלה לכם
היום מה שלא גליתי לשום אדם. וע"כ הטו אזניכם כי תשמעו
חדשות ונצורות אשר לא שערם אבותיכם:

הנה אנכי בעת נערותי תיכף אחר החתונה הייתי על שולחן חתוני
והוא הי' דר בכפר חמש עשרה ויורסטין משקלאב אח"כ שכר
קרעטשמי ישנה אשר לא דרו בה יותר משמונה שנה וכאשר רצה
לכנוס לתוכה עשו שם סגולות אשר הגידו נשים זקנות להכניס בתוכה
חתולים שחורות וכמוהם, אולם כעשרים קלאפטער מהבית היתה נאבת
דירה ישנה אשר היו מחזיקים אותה ללא טהורה וע"כ היו נזהרים
מלעבור לפניה אפי' ביום ואנכי הייתי יודע ספר ולא עשיתי שום
מסחר. והיה היום לא היה חתניבביתו כל השבוע וגם ביום השבת לא
היה והיה העת ההיא ימי הקיץ ועשנתי לולקע למושק והלכתי לבדי
לטייל לפני הבית ורעיוני הובילוני עד כי עברתי לפני הדירה ההוא
ומיד יצא כלב שחור ויסבבנו ג' פעמים וינבוח עלי וירץ בחזרה
להדירה ואנכי נבהלתי מאוד ורק אשר היה בי עוד נשמתי להכנס
לבית ובבית העירו אותי ועשנו אותי בעשבים להסיר פחדי ממני
וכן אזלה הליכה עד כי שכבתי על יצועי לישן. ותיכף כאשר ישנתי
עלתה לי בדמיוני כי באו אלי שני אנשים א' היה דייטש מלוכש בגדי
מלכות והשני היה חיגר על רגלו אחת ויקחוני בידם ויוליכוני אתם
והביאו אותי אל מקום אשר עמד שם חיל גורא לפי ראות עיני ועלתה
לי בדמיוני כאלו שניהם המה מלכים וכל אחד אחד עמד עם חילו
ובין שני החיילות פרשו ארץ (לאנדקארט) ויקחוני וילמדו אותי חכמת
המפה מה אומר לכם אזוי תאמינו לי הלא מעת המעשה חזאת כולו
יותר מעשרים שנים עכ"ז אם היו מראים לי עתה הייתי מכיר כל א'
כשהוא והייתי אומר חכמת המפה כאשר הבנתיה על בוריה הקיצור כה
היה מדי לילה בלילה וכמה פעמים הדליקו נרות וישבה אשתי אצלי
כל הלילה. אבל לא הועיל כלל כי כשהייתי קם ממשכבי היתה רטובה
עלי הכתונת שלי עד כי היו יכולים לדחוק מבנה מדה מים. כל היום
הייתי חלוש וחוללה, אולם בכל לילה לא היו הולכים אלי המלכים
הנוכרים בעצמם כ"א שליח אחד ממשרתם הי' בא אלי והיה מוליך
אותי אל מקומם ובכל לילה היו לומדים אותי מלאכה אחרת. פעם
נחנו לי לרכוב על סוס, פעם לטעון משא, פעם לדרוך בקשת, ואם לא
הייתי

הייתי יכול היו מכים אותו מכה נמרצה. וכל הסגולות אשר עשיתי לא הועילו כלל וגם במכשפים דרשתי ולא הועיל לי. וכה אזלי איזה חודשים עד כי התרגל הטביע בי להתענג מזה ולהיות מהיר במלאכתי בעת היותי שם וכל היום הייתי חולה מעמל הלילה. והנה חותני ואבי היו אנשים פשוטים ולא נסעו בשום פעם להרבנים הצדיקים. אבל האשר ראו כי דלותי מאוד מצערי וגשחת עלי תארי ויצו עלי לנסוע לשטראשעלע כי הכפר לא היה רחוק כ"א עשרים ויורסט מהעיר נסעתי לפנות ערב לשטראשעלע ונסעתי כל הלילה וישנתי בהעגלה ולא היה לי שום דמיון אז נגמרה בדעתי כי סגולה טובה ומועילה לזה לנסוע אנה ואנה וע"כ הזרתי רסן הסוס לנסוע לאבי ונסעתי גם הלילה השנית אבל התנהגו אתי בלילה ההוא כאשר מתנהגים אתי הביתי ואז ראיתי בחוש כי יריאים חמח משטראשעלע וע"כ נהגתי וסיעתי לשטראשעלע והיום אשר באתי ה' יומא דפגרא וע"כ היו יושבים כל החסידים הרבנים הגדולים היינו הרב הגדול ר' אברהם שיינעם משקלאב ורבני דובראוונע ומכל העירות בבית הגדול (סאפי) טל רבינו והיו מחכים עד יצא רבינו מחדרו. אבל אנכי שחתי מר נפשי לפני ר' בער משרת שלו ונתתי לו תשורה והניח אותו לכנוס אליו. ויהי כאשר נכנסתי למקום קודש הקדשים לחדרו פנימה חלץ אז את תפילין דר"ת וחכיתי אצל הפתח וכאשר עשן הלולקע קרבתי אליו וחתן עיני עלי, מה לך מה תאבה? וספרתי לו כל הנעשה אתי ויהי כהתמי לדבר וגשאתי עיני להביט בפניו והנה פניו בוערות כלפידים והלולקע וילך מידו ויקם ממקום מושבו וירץ בבית אחת הנה ואחת הנה ובירו ונימנית היה שוחק את מצחו ובדרך הילוכו צעק בזה"ל (ווי קומט א פאט צו א נשמה) ואנכי כאשר ראיתי צערו בכיתי ממעמקי לבבי וזין איש זולתי בחדרו וראיתי כי הוא שוחק את מצחו בכח כאשר עוד מעט יותן מדמו על הקיר וכה התמהמה כערך רבע שעה. אח"כ נגש אלי ואמר לי: אתה אומר שמע ישראל? כן, עניתו בבכי. ואמר לי: אתה מבין הפירוש מזה ויפירש לי הרב את הפירוש של אהוד, מה אמר לכם אחיי זה עשרים שנה אשר שמעתי מפיו ועוד חקוקים הדברים גלגלי כאלו שמעתיים אתמול כי פירש לי בלשון פשוט מאוד וקבע גלגלי אהודות הבורא כי אין שום מקום שאין שורה שם אחדותו ית' ואח"כ אמר לי סגולות מה שאעשה (והסגולות לא רצה לגלות) וצוה לי יתקדם השינה אסתכל באיזה ספר וכה אמר לי חזור הדברים שאגיד לך כל היום עד כי יהיו שגורים בפיך גם בלילה ובזה"ל צוה לי לומר כאשר אראה את המחובלים (דער רבי האט געזאגט איהר זאלט מיך

מִיָּד נִישַׁט טשעפען דער רבי האט געזאגט איהר וועט האבען אפטיק אז איהר וועט מיך טשעפען (כה צוה לי אדמו"ר לחזור על אלו הדברים כל היום עד שיהיו שגורים בפי שיהיו שפתותי דובבות אותם גם בע"ה השנית. ואח"כ דיבר על לבי ונחם אותי והבטיח כי מעתה לא יפחידו אותי חבילי טהירין, וכל החסידים והרבנים אשר ישבו בבית הגדול בראותם כי רבינו התאחר מהעת אשר יעד להם קרבו כולם אצל הפתח והפסח הי' סגור אבל רבינו הרגיש בהם ופתח את הפתח והטה ידו אליהם שילכו ונתפלאו כולם על מה הוא מדבר עמי זמן רב כי ידעו כי איננו בר הכי וע"כ כאשר יצאתי הלכו כולם לקראתי ושאלו מאתי מה היו הדברים אבל אנכי לא גלית לישום אחד מהם :

וַיֵּדְעִי כֹאשֶׁר בִּאתִי לְבִיתִי עֲשִׂיתִי כֹל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר צִוָּה לִי רַבִּינוּ וְחֻזְרָתִי בְּפִי אֶת הַדְּבָרִים הַנִּזְכָּרִים וּבְלִילָה כֹּאשֶׁר שִׁכַּבְתִּי לְיִשְׁנָה הִתְחַכַּלְתִּי בְּעֵין יַעֲקֹב וְכֹאשֶׁר נִהְיָה שְׁנַתִּי עָלַי וְהָיִיתִי נִים וְלֹא נָתַן רֵאשִׁיתִי בַּמַּחֲזֵה שְׂבָאוֹ עוֹד הַפֶּעַם שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר בָּאוּ אֵלַי בַּפֶּעַם הָרִאשׁוֹנָה לֹא שָׁלַחְתִּים כֹּאשֶׁר הוֹרְגָלוּ עָמִי וַיַּעֲמֵדוּ הַרְחָק מִמִּטְתִּי כַּעֲבָדָא קָמִי מֵאֲרִי וַיֹּאבְדוּ אֵלַי : דוא עמנו, ואנכי הגדתי להם הדברים אשר שם אדמו"ר בפי והנה הדייטש דנראה לפני תמיד לאיש טוב פסע תיכף פסיעה לבר ולא ענה לי דבר וחצי דבר, אבל החיגר רקד ברגליו וחרק בשנינו ויצעוק בקול מר מי הוא הרבי אשר אשמע בקולו. אבל אנכי אמרתי להם עוד הפעם הדברים הנ"ל. והמה נצבים מרחוק ויראינו לגשת אל מטתי ויתיצבו כך כמו רבע שעה אח"כ התחילו לדבר עמי בטיב והבטיחו לי כי יעשו עמי טובות רבות ויעשוני למלך בלחות וכמה דברים רבים אבל אנכי חזרתי על הדברים הנ"ל שנית ושלישית עד כי רגזו וכעסו שניהם ודפקו בדלת הבית עד כי שמעו כל אנשי הבית ונעצמו מעיני, ואז הקיצותי לקול הדפיקה וספרתי הדברים לבני ביתי כי ב"ה אין שום חשש. כן סיפר האיש הנ"ל בפני החסידים וי' משה ור' ישראל יוסף הנ"ל ויתפלאו האנשים וישתוממו וידרו לה' כי נגלה להם סיפור מרבינו אשר לא ידעם איש זולתם ואז לקחו האנשים אותו בצוואת לנסוע אתם על ציון אדמו"ר :

וַיֵּדְעִי לְשֹׁנָה הַשְּׁנִית נִסְעוּ עוֹד הַפֶּעַם הָאֲנָשִׁים הַנִּזְכָּרִים עַל הַצִּיּוֹן דֶּרֶךְ קַאפּוֹסֶט וּבִבּוֹאָם אֶל הָעִיר סִפְרוּ לָהֶם כִּי זֶה שְׁנֵי שְׂבֻעוֹת מִקְרָא חֲדָשָׁה קָרָה בְּעִיר כִּי אִישׁ אֶחָד נִתְעַלֵּף פֶּתְאוֹם וְלֹא יָכֹל לְהַעֲבִיר אוֹתוֹ עַד כִּי דָמוּ כִּי הוּא מֵת וַיִּנְיְחוּ אוֹתוֹ עַל הָאָרֶץ כְּנֶהוֹג וּב"ב הִסְפִּירוּ אוֹתוֹ וַיְכִינוּ תַּכְרִיכִין וּפְתָאוֹם כֹּאשֶׁר אִזְלוּ כ"ד שְׁעוֹת מֵעַת הַתְּעַלְפוֹתוֹ קִם עַל רַגְלָיו וְלֹא הָיָה חֶסֶד לֹא שׁוֹם דָּבָר וְהִיא בְּרִיא אוֹלָם לָבָד אֲשֶׁר יֹשֵׁב שְׁלֹשָׁה יָמִים בְּבֵיתוֹ

כי היה ירא מעין הרע. וילכו החברים לראות את האיש וכאשר ראו נתבהלו כי הוא האיש אשר סיפר להם בשנה העברה את חסיפו הנ"ל וכאשר ראה אותם אמר להם אחיי ורעי, ראו נא והביטו כמה גדול כח אדמו"ר זה י"ח שנה מעת הסתלקותו ואנכי לא הוזהרתי השנה הזאת לעשות כפי הצווי מאדמו"ר על כי לא היה לי פנאי ונפילתי שדוד בין החיצונים מעל"ע שלהם, אבל בחסד האל נצלתי מהם והגני בריא אולם. **ובזאת** נסיים סיפור הלז כי די הוא להעיר לב המעיין לידע אפס מפרשת גדולתו ואם נרצה לכתוב את אשר קרה עוד בימי חייו מזה הענין תקצור היריעה מה גם כי לא היה דרכו להשתמש במונחים רק על צד ההכרח וד"ל ועתה נכתוב אפס קצוה מפטירת הרב הקדוש מוהרא"ה לגן עדן העליון זי"ע.

יו"ר ביום הושענא רבה בשנת תקפ"ט התפלל הרב לפני התיבה כדרכו תמיד אשר דלג פזו ורקד בעת תפלתו כי היה אז גבור בא"י (ואף כי המפורסם אין צריך ראייה עכ"ז אציג לפני הקורא דבר אחד לדוגמא פעם אחת היה הרב בעיר לעפ"ע והיה חולה אז ברגליו כי היה לו על רגלו מכה שקורין רויז ולא היה יכול לעמוד על רגליו וע"כ ישב והתפלל ואף כאשר נוגיע לשמ"ע רמו למחותנו ר' דוד ולחתנו ר' לייב כי יתמכו אותו בידם מעט עד אחר ג' ברכות הראשונות ותמכו אותו בידם מזה אחד ומזה אחד. אבל כאשר החל להתפלל קפץ הלאה מעל השולחן והיה רץ בבית אחת הגה ואחת הגה לעת הופלל בהתלהבות עצומה וחתנו הנ"ל היה הולך אחריו לשמוע מתי יגמור תפילתו כי היה מתפלל בחשאי והבין חתנו כי כאשר יגמור תפלתו מחמת כאב הרגל יפול ויחלף וכן היה כאשר סיים תפלתו נתעלף ראה קורא נעים איכבה עובדים יראי ה' את ה' וביום הו"ר הנ"ל גמר אז תפלתו בשעה ד' אחר חצות ואת הלולב שבר לרציצים ובליילה הלך להקפות גם כן כדרכו ואחר הקפות שכב על מטתו והתחיל לסייר ונחה על פסוק ביום השמיני שלח את העם ובאמצע המאמר אמר להרב ר' אברהם שינעם כי הוא יסיים התורה והוא אתקטר בחזק קטירא לחי העולמים ומסר נשמתו בטהרה ועלה לגן העליון למנוחה ואותנו עזב לאנחה. זכותו יגן עלינו בזה ובבא שנוכה לראותו כאשר יקוצו שוכני עפר בביאת משיח צדקנו ב"ב אמן.

חס ושלם שבה לאל בורא עולם

הוספה

עוד ספורים מחיי „הרב“ אשר לא נדפסו
בספר „שבחי הרב“ בהוצאות הקודמות.

(א) מחייו של הרב בצל קדושת המגיד הגדול

בזמן היות הרב במעורבותו שמו נמנעין מן הקדוש של המגיד חסידיו
עולם וגאוני ארץ הידועים והמפורסמים, כמו הגאון ר' לוי יצחק,
הרבנים ר' אהרן ור' שלמה מקארלין, הקדושים ר' אלימלך ור' זוסי,
ובראשם הני תרי צנתרי דדהבא הגאונים המפורסמים האחים ר' פנחס
ור' שמעלקא, רבני ניקולשבורג ופראנקפורט, והגאון הצדיק ר' מנחם מענדל
מיוזטעבסק, ושאר גאוני ארץ, שאי אפשר לפרוט את כולם, וחרב
התניא היה הצעיר ביניהם. הוא היה מצניע לכת בתכלית ולא רצה
לגלות את גדלו וידו החזקה בנגלה ובנסתר. דרכו בקדש היה שבכל
יום היה מאריך בהשתפכות נפשו בתפלה עד אחר חצות היום. אחר
כך היה הולך לאכסניה, שהיתה אצל אלמנה, אשר מצד רחמנות היתה
נותנת לו בכל יום פת ומעט חלב, וזה היה אכילתו לכל היום. לא
היה לו יותר מכתונת אחת, ובכל ערב שבת. היה מכבס אותה בעצמו
לכבוד שבת. מקומו לישון היה בין התלמידים על כר אחת תחת
השלחן. כל היום היה עוסק בבית המדרש בנגלה ובנסתר, ובפרט היה
חוזר כמה פעמים על הדברים העומדים ברומו של עולם ששמע כרבו
הקדוש. הוא היה מקיים „פת במלח תאכל ועל הארץ תישן ובמורה
אתה עמל“. התלמידים של המגיד הגאונים לא הכירו מהותו, רק חזו
חושבים אותו לנער כשר וישר. גם היו חושבים אותו ללמדן, אבל
הפלאות ערכו לא השיגו. רק בעיני כבוד קדשו של המגיד היה גדול
וחביב מאוד. ומחמת שלא הכירו הפלאותיו היו משתמשים בו לשלח אותו
לשוק לקנות הנצרך להם, והוא היה זרין בזה מאד לשמש תלמידי
חכמים.

פעם אחת דרש לפניו המגיד דרוש עמוק עמוק מאד, עד שמצד
עמקותו לא היה ביכולת הגאונים לחזור על הדברים

כהווייתן

כהווייתן, והיה צר להם מזה מאד. באו אל המגיד ובקשו מכבודו שיגיד הדרוש עוד הפעם, כי מצד עמקותו לא יכלו לחזור עליו. אמר להם: — לכו אל הנער המופלא שניאור זלמן ואמרו לו, שאני מצוה שיחזור לפניכם על הדרוש. היה הדבר תמוה מאד בעיניהם. אמר להם המגיד שבית: — לכו אצלו ותשמעו שיחזור על הדברים כהווייתן ובטוב טעם וזיעת. עשו כן. באו אצלו ואמרו לו: — רבינו הקדוש צוה שיחזור לפנינו על הדרוש. היה צר לו מאד, כי הבין שכאשר יחזור לפניו על הדרוש יטסיד מצוה רבה של שמוש תלמידי חכמים, כי לא ירצו עוד להשתמש בו, ואם לא יחזור על הדרוש הרי יעבור על צווי רבו הקדוש. הרהר בדבר שתי שעות ועלתה אצלו המסקנא על פי דין, שאין לעביר על זברי רבו, וחזר לפניו על הדברים כהווייתן ממש ובהשכלה עמוקה. נשתוממו כולם על המראה הגדול. מהיום ההוא והלאה לא השתמשו בו עוד. אף על פי כן היה דרכו בקודש. בצניעות כמקודם, ולא השיגו מעלתו הרמה, רק הבינו בכלל שהוא צדיק גדול:

נעם אחת היו התלמידים ישנים בחדרם, והמגיד היתה מחיצת קדשו אצל החדר של התלמידים. ר' מנחם מענדל מוויסבסק היה עוזיין ע"י. והיה הוא שומע שהמגיד הולך וגר בידו. התחפש ר' מנחם מענדל כאילו הוא ישן, כדי לראות ולדעת מה יעשה המגיד. ראה, שהולך הוא ומסתכל בצורה של כל תלמיד ותלמיד, עד שבא למקום שהיה ר' שניאור זלמן ישן תחת השלחן, והיה מסתכל בצורתו זמן רב בעמקות גדולה. אחר כך אמר לעצמו: — פלא גדול הוא שהשי"ת מלך אל רגז וגשא יהיה משכנו בתוך גוף קטן! כשמוע ר' מנחם מענדל דבור זה כמי קדשו נודעוץ ופחד מאד ממה שהשתמש בו כמה פעמים, למחר סיפר הזעין הגדול הזה לתלמידים, והיה זה לפלא גם בעיניהם. מהיום ההוא היו משתוקקים לידע את מהותו אל נכון, אבל הוא היה מתנהג בצניעות בתכלית, עד שלא היה ביכולתם להכיר מהותו בשום אופן:

נעם אותה נצינו הרבנים ר' מנחם ור' שמעלקא לוסוץ לביתם. קודם נסיעתם שאלו מהמגיד מאמר בזהר, שהיה קשה להם, וגם שאלו שישביר להם מהותו של האברך ר' שניאור זלמן. אמר להם המאמר של הזהר, ועל מהות האברך אמר להם שזהו דבר קשה יותר מאשר לגלות מאמר הזהר, ולא אמר להם כלום בענין מהותו:

(ב) גתבהל.

נעם אחת, כשנעשה הרב בעל התניא מפורסם בעולם, היה עומד על יד החלון ומביט החוצה. ראה, והנה סיעה גדולה של חסידים הולכים

הולכים ונוהרים אל ביתו. נתבהל וקרא: — מה אלו רוצים ממני? למה הם באים אצלי? מה מצאו בי? אמרה לו אשתו: — הניחה דעתך, לא אליך אתה הם באים, הם באים רק לשמוע מפיו דברים על המגיד הקדוש, שזכות להסתופף בצלו, לשמוע דברים אלו מתקדוה דעתו ואמר: — אם כן, נחא לי. פן, הם באים אלי בכדי שאספר להם: שאספר — לזה אני מסכים:

וכיון שהתחיל לספר, טוב לא היה אפשר לו לעכב התורה וזוהי הולך ומגלה בשופע.

(ג) אל השם יתברך.

כשעת דבקות בתפלתו היה בעל התניא אומר: — איני רוצה בגן עדן שלך, איני רוצה בעולם הבא שלך, איני רוצה רק בך, בעצמך!

(ד) מה צריך אדם לעשות בממונו ועד תימן צריכה להיות אמונת חכמים.

דרכו בקודש היה לצמצם מאד בהוצאות הבית, שחיה אומר כי גם התורה חסה על ממונם של ישראל, ופרנסתו הוא מהצבור, לכן צריך לצמצם בהוצאות. כשהיו בניו ונכדיו לובשים בגד יקר לא היו מראים לו. פעם לבש נכדו ר' מנחם מענדל הגורר יקרה שמקחה היה חמשה עשר ר"כ כשהיה נארך ליכנס למחיצת קושרו היה דורס לפשוט את החגורה. פעם אחת קרא לו הרב בהפזון, ושם לפשוט את החגורה ונכנס. תיכף ראה הרב את החגורה ואמר לו: — חגורה טיבה היא כמה מקחה? אמר לו את הזאמת: — חמשה עשר ר"כ. הקפיד הרב מאד על זה ואמר לו: — וכי אתה עשיר גדול, שאתה לובש בגדים יקרים כאלו? והוסיף: — כמה הוא הנדן שלך? אמר: — שני אלפים ר"כ, שלא הרב: — מה אתה עושה בשני אלפים ר"כ? אמר לו: — און ליד עושר נאמן וארויה מעט מזה. אמר לו הרב: — ואפשר שלא יחזיר לך לא את הקרן ולא את הריוח? אמר לו: — הוא עשיר גדול ואיש נאמן מאד. אמר לו הרב: — ומה בכך שהוא כעת עשיר גדול? אפשר שאחר זמן יהיה עני גדול. אמר לו: — אם כן מה אעשה במעות? אמר לו הרב: — עשני נאמנה שתתן המעות בחיבה זו, וכאן יהיו בודאי בלילות. והתיבה הזו היתה של מעות צדקה. היה בדעתו של ר' מנחם מענדל שחרב אומר זה בדרך צחוק. אמר לו הרב: — רצוני באמת שתתן המעות לצדקה, ויהיה בשלימות הקרן והריוח. וכאשר תתן ליד עשיר אחד יופסד גם הקרן

הקרן. כשראה ר' מנחם מענדל שכך הוא דעתו של הרב באמת, השמים את עצמו ממחיצת קדשו, כי לא רצה לפזר כל מעותיו לצדקה. אחר כך נזקק המעות ליד איש עשיר גדול ואיש נאמן מאד. לאחר כמה חדשים היתה שרפה גדולה אצל העשיר ונעשה עני גדול מחזיר על הפתחים. ברבות הימים אמר הרב לר' מנחם מענדל: — אמור לי, ההרוחת מה ממעותיך? סיפר לו האמת איך שנשרף רכוש העשיר. אמר הרב: — ומדוע לא שמעת לדברי, שתתן המעות לצדקה, והיה הקרן והריות בשלמות! מדוע אין לכם אמונה ברבותיכם, כמו אנשי וואליניא, שהם מאמינים גדולים! וסיפר לו על אופן אמונתם: — פעם נסעתי ממעזריטש, והיה קור גדול בעולם. נתקדו רגלי מאד עד שהעגלון הוכרח להביאני למלון אחד. היה שם בעל הבית איש זקן ואדם כשר וישר, ושפסף את רגלי בשלג ויזן שרף עד שחזרתי לבריאותי. שאלתי את הזקן, כמה שנים הוא דר במלון זה, ואמר לי: ,יותר מחמשים שנה". אמרתי לו: ,היש לכבודו בכאן עשרה להחפץ"? אמר לי: לא. רק בימים נוראים אני נוסע לעיר הסמוכה לכאן ד' פרסאות". אמרתי לו: ,וכי הדין כך? איש זקן כמוך יתפלל כל ימיו שלא בצבור ולא ישמע קדושה וברכו? ומדוע לא תלך לדור בעיר"? אמר לי הזקן: ,ומאין תהיה פרנסתי בעיר"? אמרתי לו: ,כמה בעלי בתים דרים בעיר הזאת"? אמר הזקן: ,לערך מאה". אמרתי לו: ,עבור מאה יהודים יש לחקב"ה פרנסה, ובעבורך לא יהיה לחקב"ה סיבה להזמין לך פרנסתך"? ואחר זה אמרתי: ,תדע שאני תלמיד רבינו הגדול ר' דוב ממעזריטש". כשאמרתי לו זה הדיבור הלך מאצלי. אחר חצי שעה ראיתי שעומדות עגלות מלאות חפצים. שאלתי: ,מה זה"? אמר לי הזקן: ,אני נוסע לדור בעיר כאשר צוה אותי מעלהו":

והוסיף הרב לנגדו: — ראה והבין הזקן אמונה כזו, שאני הייתי אז רץ בשנים, וכאשר שמע הדיבור שאני תלמיד רבינו, תיכף השליך את נפשו מנגד לעקור את דירתו. שהיה לו שם פרנסה בהרוחה גדולה חמשים שנה, ואתה שמעת שני פעמים ממני שיוכל להיות שיופסדו הקרן והריות, ולא האמנת לדברי: —

